

29. XI. 1933

Dr. Čermelj L.
Dvorakova 6/I
LJUBLJANA

ISTRA

29. XI. 1933

druga obljetnica smrti
Dra. F. B. SEDEJA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

Odjek Rapalskog dana

U svim važnim i većim mjestima države održane su 12. o. mj. komemorativne priredbe. Rapalski dan prošao je svuda: jednako u Beogradu, Novom Sadu i Subotici, kao i u Zagrebu, u Ljubljani, Mariboru i ostalim mjestima, u znaku dubokog suosjećanja sa našim narodom u Julijskoj Krajini i uz živu svijest da Rapalski ugovor, sklopljen prije trinaest godina predstavlja jednu tešku nepravdu za čitav naš narod. To je prva konstatacija.

Druga je ta, da su priredbe na Rapalski dan dale inicijativu i organizirale ih u glavnom naše emigrantske organizacije. Efekt stvarni unutarnji u duši svakog našeg emigranta i ostale javnosti koja je sudjelovala i onaj vanjski manifestantni postigao je značajne rezultate — rijetko koje godine kao ove ispala je ova manifestacija tako značajna i sadržajna.

Ali ove priredbe emigrantskog karaktera u prvom redu, imale su još jedan efekt, koji se mogao očekivati, ali čiji je odjek, dan-dva iza Rapalskog dana, bio svakako glasniji nego se uopće moglo i pomisliti. Reagirala je oštro na njih fašistička štampa — reagovala takvom bukom, ogorčenjem i žestinom, pogrdama i insinuacijama koliko alarmantnim, toliko neuravnoteženim i smišljeno preuveličanim. Pokušati svesti ih u pravu mjeru, bio bi uzaludan i — u ostalom sasvim nepotreban posao.

Fašistička je štampa još unapred uzela na nišan Rapalski dan i vidjelo se da je unapred spremna da ga uzme za povod svojih napadaja i podmetanja. Mi smo o tome nešto javili u prošlom broju. Dan-dva iza nedjelje, 12. XI. — t. j. u brojevima od utorka, 14. XI. sve su novine unisono upele u svoje baterije i odapele hitac. Znak za to dala je Agencija Stefani sa na svoj način sastavljenim izvješajem o Rapalskoj komemoraciji u Beogradu i u Novom Sadu.

Taj izvještaj donijele su po Agenciji Stefani sve novine — dodavajući svoj poseban komentar, koji si je sličan u cijeloj štampi (kako može drukčije i biti!) po tome što je popraćen bljesnim napadima na vodstvo emigracije u poznatom fašističkom bahatom žargonu radi komemoracije u Beogradu.

Tu je i prva slaba strana ovih napada. Čitavo pisanje naima polazi sa stanovšta (svjesno ili nesvjesno!) da je jedino Beograd (a s njime u manjem omjeru i Novi Sad) priredio Rapalski dan a potpuno ignorira činjenicu da su taj dan i u ostalim mjestima priredjene slične komemoracije. Čak komentari posebno ističu da takve priredbe nisu održavane drugdje, da se izbjeglo Zagreb i Ljubljana. Međutim je to štampa to bilo potrebno da pokuša izvući iz toga politički adut — pozivajući redom sve na odgovornost zbog raspirivanja mržnje do Italije, do fašizma, zbog ugrožavanja svjetskog mira, provokacija i t. d.

U tom je i druga slaba strana ove najnovije pacifiističke poze u koju se može fašistička Italija. Izvlačiti iz obične jedne komemorativne priredbe, na kojoj se ukazuje na nepodnošljivo stanje jedne manjine i za koju se s pravom optužuje fašizam o nekoj ratnoj opasnosti i slične je glupo, u svakom slučaju i dovoljno smjelo i od fašističke štampe da upućenom svijetu koji je prozreo fašizam ne od jučer, servira ovakve tvrdnje. Znađe se u svijetu ko ugrožava mir, znađe se o talijanskim spletkama, poznat je ratnički fašistički duh i fašističke hegemonističke teritorijalne aspiracije, znađe se da ne duljimo i za talijansku pacifiističku ulogu u Zenovi i za njezina nastojanja da razbije Ligu naroda i kad se na kraju fašizam, kojemu je glavni aksiom sila i nasilje u unutarnjoj i vanjskoj politici, gerira kao zaštitnik mira i čuvar evropskih interesa, onda je to komično do kraja.

Još jedan detalj iz tih izvještaja. Novine spominju da se u govorima u Beogradu govorilo o stradanjima 100.000 Slovenaca. Da li i time fašističke novine služe da otkrivaju istinu, ili jasno pokazuju da im do nje nije stalo i da je se plaše, kad ovako grubo falsificiraju broj Slovenaca i Hrvata u Julijskoj Krajini?

Razumijemo donekle sve napadaje. Oni pokazuju da fašizam znađe pasti u historiju kad mu nešto nije po volji. A ne može mu biti po volji činjenica da se u Jugoslaviji pokazuje ljubav do našega naroda u Julijskoj Krajini, interes do zemlje koju je Rapalski ugovor nepravdom dodijelio tuđini. Da se na to štiti, da se prestane voditi računa o našem narodu i njegovom položaju u koji ga je bacio fašistički postupak, da se zaboravi na bezakonja, nepravde i osvjetljavosti fašizma, da se prestane ukazivati na jedan sistem koji surovo gazi i otvoreno ruši demokratske i čovječanske principe i duh slobode — nije moguće, i jasno je da je to prema fašizmu neoprostivi grijeh.

U ostalom da malo zapitamo: što hoće Mussolini kad si svojata Dalmaciju, za koju se dnevno vrši propaganda i javno, i od najviših lica i ustanova, i bude najsiroviji zavojevački instinkti, što je htio Mussolini sa Krfskom aferom, što hoće sa revizijom

Vijesti iz Julijske Krajine

TEŽAK POLOŽAJ U ISTRI PRED ZIMU

NEZAPOSLENOST JE U PORASTU. — PREDVIĐANJA U UROD ŽITA NISU SE ISPUNILA. — DO FEBRUARA NEKAKO, A POSLIJE... — KOJI SU »PRAVI« A KOJI »NEPRAVI« SIROMASI — ILI SKRB ISTARSKIH FAŠISTIČKIH VODJA PRED ZIMU.

Pula, novembra. Medjutim on imade ideju kako da se olakša pomoć: treba razlikovati prave siromaha od siromaha koji su takvi po zanatu, i pobrinuti se da pomoć ne bi bila nerazumno dijeljena. Drugim riječima dakle: siromasi od zanata neće dobiti mineštre. Uostalom treba ostaviti ingenioznosti prefekta i fašističkih samaritanaca da prave u Istri izbor između »pravih siromaha i onih koji su to po zanimanju«. Pravi su valjda oni, koji nemaju što jesti od februara dalje, a oni profesionalni koji kroz čitavu godinu nemaju ništa.

Fašistički sekretar Relli govorio je o tome, odakle bi prema lantskom iskustvu mogla doći pomoć. Sve što je on o tome izrekao dade se svesti na nekoliko riječi: sakupljat će se doprinosi. Vrlo lijepo, kada se pomisli da se u toj državi baš sada toliko govorilo o korporativističkom sistemu, »koji privredu postavlja na nove temelje!«

Onorevole Maracchi javio se također za riječ da napadne sve one koji lantske godine nisu dali ni centesima za pripomoć »neosjetljivi za dužnosti časa«. I on se slaže s prefektom da treba pojačati pomoć i predlaže zato takse.

Ponovo se javio sekretar koji je već konkretno obrazložio da se pomoć neće dati u novcu već u naravi. Vodić će se najstroži nadzor da se spriječe nepravde u podjeljivanju pomoći. Zato će svatko, tko reflektira na neku pomoć, morati imati »knjižicu o pomoći«, u koju će mu biti ubilježeno, što je primio, od koga i koliko. Tako se valjda kani izbjeći da netko ne bi dobio — dvaput. Osim toga ta knjižica izgledat će kao uložna knjižica u kojoj će biti ubilježena fašistička dobročinstva, za koja će naš seljak morati biti barem zahvalan...

To smo iznijeli jer smatramo, da je potrebno malo se zamisliti u to na koji način su hijerarhe istarske provincije u doba »socijalne obnove« svoje zemlje namislili pobrinuti se za »toplo ognjište« i »toplu mineštru« našem seljaku.

„CORRIERE ISTRIANO“ SE BUNI

NA NEZNANJE KOJIM SE U ITALIJI PIŠE O ISTRI.

Puljski »Corriere Istriano« donosi u broju od 15. novembra ovaj karakterističan članak:

»Stare i nove greške o Istri. Prošlih decenija bila je furlanska počašćena historijskim greškama od strane svijeta, koji i bio slabopučen u prilike ove »najitalijanskije« pokrajine. Historičari su morali da stave stvari na svoje mjesto i da se ako je Mesina plakala, ni Sparta se nije ozbiljno zainteresirala za ove greške. Ali smijala: ni Istra nije bila pošteđena od ovih tipova, koji vredaju nacionalna osjećanja njenih sinova. Što je najžalosnije, uvrede nisu dolazile samo od strane pakosnika i falsifikatora nego baš od strane sunarodnika. Zbog toga je bilo potrebno, da naši naučnici pobijaju kriva tvrdjenja, da demaskiraju pakosnike i da ismijavaju neoprostivo neznanje dajući, često zaslužene lekcije prijateljima i neprijateljima. U tome pravcu možemo da pomenuemo plemićke spise Carla de Franceschi, Paula Tedeschi, Giovanni Quarantotto i t. d.

Poslije oslobođenja s pravom smo očekivali, da će prestati žalosna navika, da se izvaljuju gluposti na naš račun. Ali ni izdaleka! Gluposti se nastavljaju u pojačanim dozama. Tako se često u našoj (italijanskoj) štampi nailazi na cvijeće: Capodistria, Dalmacija, Pisino, Trento, Isola — u Jugoslaviji! Sta je još gore, ove greške nisu pravila samo privatna lica!

Na isti način brkaju se imena istarskih mjesta. Evo nekoliko tipičnih primjera: »Opća geografija«, izdata pod vodstvom i upravljom G. Marinella, knjiga IV (Italija), izdanje F. Valardi, dio II, str. 1719, karta 825 stoji: »Piran, obala«. Medjutim to nije nikakav Piran ni obala u Piranu, već Rovinj i obala u Rovinju. Idemo dalje: »Sto italijanskih gradova: Cento città d'Italia« izdanje Sanconio, poglavlje 72, posvećeno Istri ima ovu karakterističnu grešku: Pazin je prikazan kao Labin, i obratno. Od ostalih grešaka pomenut ćemo samo da se Cerovlje prikazuje kao Cerilje, mjesto Vranje kao Vjenja, mjesto Dane kao Done i mjesto Buje kao Bizi. »Enciklopedija Treccani koju uređuje Giovanni Gentile (bivši ministar prosvjete u Italiji), u XIX knjizi, posvećenoj Istri piše: »Pogled na Piran« Medjutim ispod slike se čitaju riječi: »Kopar-luka«. U istoj enciklopediji za mjesto Medea, kao što govorimo i pišemo mi Italijani, upotrebljava se slovenski naziv Medveja Isto tako za karakteristiku istarskih obala i kraskih formacija moglo su da se upotrebe u istinu Istarske fotografije, a ne Bog te pita koje. Za danas dosta«, zaključuje list.

Pula u — Dalmaciji

Pula, novembra. Ovdašnji se »Corriere Istriano« i dalje buni (u broju od 21. o. mj.) protiv nepoznavanja geografije sa strane Talijana, i onih na visokim mjestima. Nedavno je jedan puljski građanin dobio pismo na kome je stajalo: Pola — Dalmazija. To je pismo stiglo iz Rima od nekog ureda za nacionalnu propagandu. Koliko je ozbiljna ta propaganda vidi se prilicom iz takvog naslova na spomenutom listu. »Corriere« u ljetini dovikuje neka si ovakva lica uzmu u ruke najelementarnije geografske tekstove i u njima će naći da je Pula u Istri i da je njezino ime vezano uz slavu — Italije.

Dok fašistička Italija podržava i podjuruje svoje nepravde i aspiracije i zalaga se za reviziju samo nekih mirovnih ugovora zbog neke potrebne ravnoteže koja bi fašizmu donijela koristi, zar nemamo prava i mi, emigranti pogotovo, da držimo uvijek budnim i živim pitanje Julijske Krajine i da tražimo takvu reviziju koja bi dovela do njezine slobode. A da se na tom pitanju mora naći na fašizam kao najvećeg protivnika, to nije nikome ni za čas nejasno

ZOPET ŠTEVILNE ARETACIJE

Sv. Lucija pri Tolminu, novembra. — Pretekli mesec so izvršile fašistične oblasti v našem trgu številne aretacije. Pravi vzrok ni znan, domeva pa se da so osumljeni prepevanja slovenskih pesmi.

O ARETACIJAH V KOŠANI.

Postojina, novembra. — Fante, aretirane prve dni pr. m. v Košani, so izpustili. Le šest izmed njih so pridržali v zaporu in sicer Pupisa Leopolda, Stradiota Jožeta, Martinčiča Alojza, Mautingerja Antona, Adama Jožeta in Biščaka Alojza. Takoj po prvem zaslišanju so bili odvedeni v tržaške zapore, kjer čakajo na obsodbo. Družine aretirancev so vzele skupnega zagovornika odv. Zenara, znanega že iz drugih političnih procesov v Trstu. To je nov udarec za prizadete družine, ki si bodo mogle izposoditi denar za zagovornika in druge stroške. Najbolji je prizadeta družina Biščak Alojza, ki je brez očeta in je kot najstarejši sin vodil gospodarstvo. Doma je ostala le mati s kopico nedoraslih otrok. Omenjenih šest mladeničev si je izbral brigadir za nove žrtve. Vedno je prežal na priliko, ko bo lahko pokazal svojo moč nad njimi, kar se mu je tokrat tudi posrečilo. Vse to je tako izvedel, da se bodo morali nedolžni aretiranci zagovarjati pred sodiščem.

ARETACIJE U ČIČARIJI

UAPŠENI ODVEDENI U TRŠČANSKI CORONEO.

Vodice, novembra. Pred nekoliko smo dana javili kako su uapšena trojica naših ljudi zbog Arnaldovih stabala pod sumnjom da su ih oni posjekli. Uapšeni su Gaberšnik Anton, otac dvoje djece, Martin Rupena, otac dvoje djece i Jurišević Ivan, koji se nedavno vratio kući u Istru. Koliko se može doznati odveli su svu trojicu najprije u Bistricu na preslušavanje a poslije su ih otpremili u Trst u zloglasni zatvor Coroneo, gdje će čekati do procesa. Obitelji ove dvojice bit će sa ovim uapšenjem uništene, jer nemaju nikoga koji bi im mogao pomoći. Uapšeni Jurišević je neoženjen, on je još mladi dečko. Njihova imanja, koja su s teškom mukom pribavili, dospjet će sada također na rub propasti. Teško nam je pri sreću kad vidimo što se sve danomice događa i kako strada naš čovjek ali se nadamo da će i ovo jedanput imati svoj konac i da će nam sinuti bolji dani. — (Čič.)

UAPŠEN MLADIĆ

Jer nije htio stupiti u fašiste.

Buzet, novembra. Tek sada možemo javiti o jednom uapšenju, koje je uslijedilo još koncem prošloga mjeseca oktobra. Karabinjeri iz Sovinjaka su uapšili 19-godišnjeg mladića Vekoslava Krančiča iz Senjva. Najprije je desetak dana držan u zatvoru u Buzetu odakle je premješten 11 o. mj. — ali se ne zna kuda je odveden. To nisu htjeli čak kazati niti njegovoj majci. Neki nagadaju da je možda i konfimiran. Razlog njegovom uapšenju je u tom, što se nije htio upisati u društvo fašista kada su ga više puta nagovarali i silili da se upiše, no on je to uvijek odbijao.

ČINOVNIK KOJI JE S NAMA GOVORIO HRVATSKI — ZA KAZNU PREMJEŠTEN.

Jelšane, početkom novembra. Kod nas u zadnje vrijeme sve kreće naopako, pa tako i u našoj općini. Svima je ovdje poznato da u našoj općini nema ni jednog čovjeka koji bi govorio talijanski. Za to je jedan činovnik na općini uvijek tumačio naredbe i sve što je narod morao znati te ga i upućivao na našem jeziku. Medjutim podeštatu nije bilo po volji da ovaj činovnik, s nama govori hrvatski zato ga je tužio prefektu na Rijeci. Poslije toga je činovnik bio za kaznu premješten nekuda u južnu Italiju, jer je po mišljenju podeštata to i zaslužilo, pošto je s nama govorio tako da smo ga razumjeli. Mi protiv ovoga koraka ne možemo ništa, ali si mislimo da se ovakvim metodama ne postizavaju oni efekti koje bi naši sadašnji gospodari željeli postići time što nam hoće nasilno nametnuti svoju talijanštinu. Mi našeg jezika ne damo pod nikakvu cijenu a njihovog ne trebamo. (Općinar).

VZORNO POSLOVANJE!

Trnovo pri Il. Bistrici, novembra. — Pred dobrim mesecom se je zgodilo na našu postaji lep primer, ki kaže v jasni luči, da ni vse v tako vzornem redu, kakor piše fašistični tisk. Ko je bil čas, da blagajnik da potnikom vozne listke, je ta pridno kramljal v pisarni z neko osebo in se ni prav nič zmenil za potnike, ki so že nestrpno čakali. Med tem je že vlak prišel, a blagajnik se je še vedno razgovarjal, dokler ni vlak tudi odšel, seveda brez — Trnovcev!

„TRGOVSKI DOM“ V GORICI CASA DEL FASCIO!

»Ponedjeljski Slovenec« poroča: Tiškovni urad goriške fašistične zveze poroča 18. novembra: Fašistična zveza je sklenila začasno pogodbo glede palače na Verdijevem korusu št. 24, v kateri je sedež fašistične stranke. V pričakovanju, da se sklene končna pogodba, postane palača last stranke, in se odslej naziva »Fašistični dom« (Casa del Fascio).

Očividno gre za palačo »Trgovskega doma« v Gorici, ki jo je že pred leti zasebna fašistična stranka in v njej odprla svoj sedež. Fašisti so skušali večkrat palačo tudi zažgati, sicer pa je bil požig samo fingiran! Fašisti so potem lahko zasedli hišo in tako prišli do lepih prostorov. V pritličju je bila več let nastanjena podružnica Ljubljanske kreditne banke. Ljubljanska kreditna banka pa je podružnico predala Državni banki »Banca nazionale per le operazioni del lavoro«. V Trgovskem domu je bila krasna gledališka dvorana, v kateri so se poleg gledaliških predstav vršile vse važnejše kulturne prireditve. Pred vojno je bil Trgovski dom zbirališče samo naprednega slovenstva, po vojni pa so se tam radi zbirali vsi Slovenci. Iz obsevnih fašističnih stranke je razvidno, da še ni bila sklenjena končna pogodba, vendar ni več nikakega upanja, da bi krasna stavba gotovo na najlepši točki v Gorici, ostala v slovenskih rokah. Pod silnim pritiskom fašistične diktature se rušijo v Gorici kakor tudi drugod po Julijski Krajini, zadnji vidni ostanki slovenske kulture. Kot eden glavnih soustanoviteljev »Trgovske zadruge« se imenuje goriški politik Andrej Grabček. Zadruga je pred vojno sicer zašla v težkoče, a si je med vojno radi razvrednotenja krone zopet opomogla, in tudi stavba »Trgovskega doma« sama je bila aktivna.

ZAPUŠTENOST PULE

Pula, novembra. Da je Pula v prilično zapuštenom stanju vidi se na svakom koraku. Več nekoliko dana »Corriere Istriano« donosa dopise iz publike, gdje gradjani, kočijaši i automobili pozivaju općinu da uredi jednu od glavnih gradskih arterija, t. j. ulicu od Arene do kolodvora. Nastale su sada jesenje kiše pa puljska novina piše, da ima dovoljno kuraže koji se usudjuju proći preko te ulice. Na svakom koraku su škulje, koje stavljaju kočije u opasnost da se prevrnu ili slome, a pjesaci sa trotoara moraju da se skrivaju čim čuju trublju automobila, ako ne žele da ostanu upriprani. Budući da pjesaci, koji idu tom ulicom nemaju vremena da se umiču, jer obično ovuda idu na kolodvor, to dolaze na kolodvor gore nego da su prošli po kojem najzapuštenijem putu po polju.

OTVARANJE ISTARSKOG VODOVODA I BUZETSKI FAŠISTI

Buzet, novembra. Pompozna parada na Buzetini prilikom svečanog otvaranja novog vodovoda prije dva tjedna imala je jedan šaljivi detalj, koji je dosta značajan za prilike među fašistima u našim selima. Fašisti iz Buzeta i okolice bunili su se neko vrijeme (naravno više tajno i potihlo nego li javno!) na svoje vodje da to, je su oni na glavni dan svečanosti ostama gostima, koji su došli taj dan na paradu, davali besplatno. Domaćini fašistima bilo je krivo da su od njih napravili iznimku i da se taj dan nisu pošteno i badava (kao uvijek u takvim prilikama) najeli i napili. Trebat će sada čekati drugu sličnu zgodu i nastojati da se ovaj slučaj ne bi opet ponovio na štetu vjinih buzetskih fašista i njihova — glasnog trbuha.

ISTARSKI SU FAŠISTI PONOSNI

DA SU PRVI DOBILI IZ RIMA ISKAZNICE U 12. GODINI

Pula, 20. novembra. U subotu 18. o. m. održao je istarski pokrajinski fašistički direktorij svoju sjednicu, prvu u dvanaestoj godini fašističkog režima. Fašistički sekretar Reli dao je izvještaj o radu u prošlom mjesecu. Radilo se na nekim ekonomskim pitanjima i naročito na pripravi za proslavu fašističke godišnjice. Osvrnuo se na buduću rad te je istakao (istarskim fašistima sigurno na veliku radost i utjehu) da je Istra od svih pokrajina Italije prva dobila nove iskaznice fašističke stranke.

Na sjednici raspravljana su pitanja čisto formalne prirode, neki su sekretari pojedinih fašja dali ostavke, neki su smiješeni, te su na mjesta jednih i drugih imenovani novi, i slično. Puljski fašjo razdijeljen je na sedam okruga 4 gradska i 3 vanjska; od ovih triju jedan je u Fašani, drugi u Galežani a treći u Medulinu. Određena su i mjesta u kojima će se mjesečno jedamput održavati sjednice pokrajinskog direktorija. Rad u budućoj godini da će biti nastavak rada prijašnjih godina. Naročito da će trebati razviti aktivnost u pogledu sabiranja pomoći koja će se kroz zimu dijeliti onima koji su je potrebni.

Na prvoj sjednici slijedeće godine opet će se frazirati o radu u prošloj godini, izvršit će se neke promjene, a kao stvar najradosnija konstatirat će se da je istarski fašjo dobio opet prvi iskaznice stranke.

POŠILJAJTE NAROČNINO

ŠPEKULACIJE TRGOVACA NA RAČUN SIROMAŠNIH SLOJEVA

I trgovci u Istri izigravaju zakon, te određuju cijene po svojoj volji

Novi istarski prefekt Cimoroni razaslao je prvu svoju okružnicu istarskim podestatima iz koje se jasno vidi, kako su istarski konsumenti iskorišćavani i kako se trgovci ni malo ne obaziru na zakonske propise. Konsument je masa, a ona ne smije da dignu svoj glas, jer bi se to smatralo manifestacijom protiv režima, tim više što pogranične provincije moraju izgledati mirne i zadovoljne što su pod Italijom.

U toj okružnici prefekt konstatira, da se u Istri trgovci ne drže odredbe da na izloženoj robi stave cijenu, kako bi se potrošači znali ravnati jer izložena roba sa označenom cijenom mora odgovarati robi koju zaista pružaju strankama. To se mora provesti, jer su u protivnom slučaju predviđene globe od 50 do 2000 lira, a ako se to opetuje i do 10.000 lira.

Dalje se govori glede onih trgovaca, koji umjetnim načinom podržavaju visoke cijene time, da robu prikupljaju, ne puštaju je u promet nego po cijenama, koje sami određuju, a ne po njezinoj faktičnoj vrijednosti. Za ove se postupke kažnjava sudbenim putem zatvorom do 3 godine i najmanjom globom od 300.000 lira. Da bi se provela živahnija trgovina treba omogućiti što više pokušavanje. Svuda neka idu mali trgovci sa košarama po kući i po ulici, koji mogu prodavati u svako doba dana pa i nedjeljama.

GOSPODARSKI PROPAD TRSTA

Trst, novembra. — Od dne do dne se množe števile, podatki in dokazi, ki jasno potrjujejo, že takoj po vojni zaznamovano dejstvo, o gospodarskem propadu Trsta. Teško je zbrati v eno celoto vse števile, ki govore o velikanskem nazadovanju gospodarskega življenja, po odcepitvi tega popolnoma od prometa živčice in od zaledja odvisnega mesta. Že z odcepitvijo same Slovenije, je zgubil Trst nad tretjino splošnega prometa, kaj šele s popolno odcepitvijo od Podunavlja in Balkanskega polotoka, ki sta uravnala skoro ves promet na Trst. Treba bi bilo veliko poglavij, predno bi objasnili vse težke posledice, ki jih trpi danes Trst s svojo, od vseh strani omejeno svobodo razvoja. Še celo Italija sama ga na celi črti ovira in mu odvzema vse v korist predpostavljene Benetke oziroma novega pristanišča v Margheri. Kajti Benetke same že tudi več ne odgovarjajo po svojem geološkem razvoju in sestavi — vsem potrebam modernega pristanišča. (Vode namreč nanašajo mnogo peska in gruča, ki zasipa vedno bolj morje ter tako postana za veleparnike neplovno). Umaniti so morali pristanišče bolj proti jugu. Jasno pa je, da dve pristanišči s tako majhnim zaledjem ne moreta uspevati; Trst je

PISMO IZ ČIČARIJE

TEŽAK GOSPODARSKI POLOŽAJ.

Golac, novembra. Težak i nesnosan je naš položaj u ovoj našoj kršnoj Čičariji. Dok se još radilo na cesti i vodovodu nekako se vezao kraj s krajem, ali ovaj se rad završio i sada ne znamo kamo ni kuda. Prije su seljaci držali ovce; svaki je imao po nekoliko glava ali unatrag nekog vremena, morali smo ih većim dijelom prodati. Više se naime ne isplati gojiti ne samo ovca, nego uopće nijedna životinja, jer je taksa u jednoj godini veća, nego je cijeli prihod od ovce za dvije godine. Godišnja taksa za jednu ovcu iznosi 125 lira. Tomu nasuprot moramo prodati sir po 4 lire kilogram. Vunu također prodamo po 4 lire. Ne znamo kuda ćemo, ali znamo da ćemo sa ovakvom »ekonomskom politikom« doživjeti još i gore, ali ne samo mi, jer mi seljaci znamo vrlo dobro, da ako nema seljak da nema ni država.

Sedmorica naših mladića, za koje je bilo javljeno da su uapšen zbog svoje narodne svijesti, već se šest mjeseci nalaze u riječkim zatvorima bez ikakve osude, a niti ima izgleda da će im osuda tako brzo doći. Trpimo i podnašamo ovo zlo u uvjerenju, da će nam kao i ostaloj našoj braći širom naše Istre sinuti bolja budućnost. — (Čić)

OBAVEZNI DOPRINOSI

Trst, novembra. Fašistički sindikati saobraćaja odlučili su da i ove godine svi prometni radnici i namještenici uplaćuju doprinos za zimske potpore besposlenicima. Ti su doprinosi obavezni za sve i sustezati će se kod plaće te varijaju od 1 do 2 posto od plaće.

NOV MOST V KOZJEM

Trst, novembra. — V nedeljo 5. t. m. so blagoslovili nov most, zgrajen čez strugo Reke pri »Zotlerju« (v Reški dolini). Most so zgradili vaščani iz Kozjega. Na dan blagoslovitve je županstvo priredilo ob novodograjenem mostu ples za mladino.

TELEFONSKA VEZA IZMEDJU SUŠAKA I GORICE

Dne 20. o. m. otvorena je telefonska veza izmedju Sušaka i Gorice.

Posvuda se opaža ogromno razlika u cijenama, koje trgovci plaćaju producentima i onima, koje mora da plaća konsument. Naročito je to važno kod glavnog istarskog produkta, kod vina. Radi toga upozorava prefekt svoje podestate nek ne čine velikih zapreka kod direktnog raspačavanja vina sa strane producenata.

Puljski »Corriere Istriano« veli za ovu okružnicu da joj ne treba naročitog komentara, jer ukazuje na odredbe koje već postoje, ali kojih se u Istri trgovci ne drže. Veli samo da se u Istri trgovci smatraju kao da su u mrtvom prostoru, gdje ne mogu biti pogodjeni od hitaca potrošača. Istra je u glavnom zemlja potrošača a umjetno i postojano držanje visokih cijena škodi cijeloj pokrajini i proizvođačima i potrošačima u istoj mjeri. Konstatira da je u Pulj vino, povrće i riba skuplja nego u ikolej drugom gradu u državi, gdje se eventualno ti produkti uvažaju, dočim se u Istri produciraju. Sabirači ribe na veliko, koji robu drže, a ne prodaju već kad je njih volja, su se u Istri od nekoliko godina ukorijenili kao paraziti na istarsku produkciju. Tako veli »Corriere Istriano« te time potvrđuje da je zaista u Istri bijeda i u takvoj još trgovci špekuliraju sa siromašnim slojevima.

torej popolnoma zapostavljen in umira še predno se je mogel razviti do svoje popolnosti. Če trdimo, da je Trst izgubil najmanj 50 odsto na področju vseh svojih najboljih izrazitih panog, prav nič ne pretiravamo. Še celo uradne fašistične organizacije nam nudijo jako zanimivo statistiko razvoja oz. propada tržiške trgovine. Podlaga statistiki je l. 1929, katerega produkcija je zaznamovana s 100 odstom z ozirom na težo, ne na denar.

Dobrine:	1930.	1931.	1932.	1919—1932
				odstotki:
kruh	93.37	88.86	83.81	— 16.19
manuf. blago	92.67	81.47	72.93	— 27.07
kavar. promet	91.85	80.77	71.83	— 28.17
drog. potr.	89.69	80.81	71.16	— 28.84
meso	92.89	80.51	70.83	— 29.17
živl. potreb.	88.01	78.09	66.76	— 33.24
hiš. potreb.	84.22	73.95	62.67	— 37.23
gostil. promet	86.16	68.14	51.18	— 48.82
opreme	95.92	66.76	43.96	— 56.04

Iz teh števil je razvidno kako se ljudje izogibljajo vseh nepotrebnih izdatkov in se omejujejo le na najpotrebnejše: kruh, obleka in drugo so že manj padle dočim n. pr. oprema beleži najveći padec. Ljudje kupujejo je kar je najprejše.

PO „ZASLUŠKU“ — TAKSE!

Postojna, novembra. — Letošnje polje so domači vozniki iz Trnovega prevazali kamenje, gramoz in pesek za vojaške naprave. Zaslužek pri tem delu je bil zelo reven, tako da so komaj shajali. Prevažanje se bi gotovo ne plaćalo, če bi najeli hlapce za to delo; zaradi tega morali so sami opravljati vse, čeprav jim je doma delo zastajalo. Sedaj, po dokončanem delu, je svak voznik dobio plaćalni nalog, ki ga mora izvršiti v najkraćem času. Zneski so v primeri s tako sijajnim »zaslužkom« naravnost pretirani in gredo od 150 lir naprej. Kje naj dobe naši kmetje-vozniki potrebnega denarja za kritje takih davkov.

KAKO SE GODI NAŠEMU DELAVCU

Zagorje, novembra. — Med sto in sto delavci, ki so zaposleni pri napravah za obmejno utrjevanje, ni niti enega Slovenca. Le pri gradnji novih cest in pri sličnih delih je zaposlen kak domaćin. Med domaćinom in med delavcem iz Italije pa je velika razlika. Naš človek dobi le 1.30 lire na uro, med tem ko dobi italijanski delavec okrog 2.30 lire. Morda je temu vzrok kaka »neznana« kvalifikacija. Poleg tega moraju domaćini neprenehoma delati, so pod strogim nadzorstvom in vedno dodeljeni delu, ki je najteže. Prav surovo in brezsrćno so postopali ž njimi v preteklem poletju, ko ni bilo pitne vode. Italijanski delavec je dobio vode kolikor je želel, domaćini so dobili samo po 1 liter za ves dan. Koliko zaleže liter vode človeku, ki se od jutra do večera poti na vroćem suncu, si lahko predstavljamo.

VISOKI DAVKI.

Vipava, novembra. — Pri nas imamo tako visoke občinske davke, zlasti na živino, da se najbrže ne more z nami meriti nobena druga občina u Italiji. Za vsakega praćika, ki ga zakoljemo za dom, moramo plaćati 100 lir takse in 40 lir užitnine! Če bo to veljalo še dolgo časa, se nam kmetom vipavske občine ne bo na noben način splaćalo rediti praćicev.

ADVOKATI U ITALIJI NASTUPAT ČE ODSADA U CRNIM KOŠULJAMA.

Rim, novembra. Fašistički sekretar je dozvolio fašistićkim advokatom na njihovu molbu da smiju nositi crne košulje na sudu i ostalim slučajevima kad nastupaju kao branitelji.

Radovi od kojih imamo samo štetu

Šapiane, početkom novembra. Nedavno smo javili u našoj »Istri« kako se kod nas užurbano radi na radovima, koji imaju vojnićki i strateški karakter. Ovog puta možemo javiti da se kod nas ti radovi nastavljaju. Za glavnu cestu Trst—Rijeka koja prolazi kroz naše selo trebalo im je da poruše 7 kuća, a i nekoliko zdenaca (šterna) su zametali. Kako čujemo ovo im nije najbolje rješenje, pa su odlučili da povuku cestu po južnoj strani sela, tako da će tamo onda porušiti još više kuća. Oko dvadesetak naših obitelji ostat će bez krova nad glavom, jer o kakvoj pravrednoj ošteti kad izgrade cestu nema niti govora.

Ovim radnjama na kojima su zaposleni skoro sami njihovi radnici i to doseljena radna snaga, učinjena nam je dosada velika šteta. Sada se i kod nas radi na vodovodu, pa su već postavljene i cijevi. Taj vodovod ide iz Zbevnice nad Brestom, pa preko Vodica, Obrova, i Podgrada do nas u Šapiane, a odatve ići će i dalje. Nije potrebno isticati da se tim radovima nanosi šteta našim njivama i sjenokošama, tim više što o kakvoj pravrednoj ošteti nema niti govora.

ZALOSTNA JESEN

O sek, novembra. — Vsa letina je letos zelo slaba in tudi trte so slabo obrodile. Pa kam naj bi z grozdjem. Saj je še lanskega vina vse polno po kleteh! Cena pa tako nizka, da niso kriti niti dejanski stroški. Zadnji kupci so plaćevali po 55 lir hl.

Naše gospodarstvo gre radi tega raskovo pot. Boben je začel peti. Pred dnevi so izgnali iz lastne hiše Lojzeta Glešćica, ker mu je bilo radi dolga vse prodano. Pri kmetu Vincencu Kožuhu se obeta tudi nekaj sličnega, ker ne bo zmogel plaćati terjatev. Dobro znana Košćeva kmetija je tudi omajana. Vsi gospodarjevi bratje in sestre so se odpovedali hišnemu deležu, da bi tako rešili dom preteće nevarnosti, za ker je pa malo upanja. Nić čudnega, saj ni v vasi ne bahtarja, ne kmeta, ki bi ne bil zadolžen.

NAŠA POSESTVA SO PO CENI

Gorica, početkom novembra. Pred nedavnim časom je bilo prodano v Ajbi pri Kanalu obsežno posestvo, obstojeće iz sedmih njiv, već travnikov, stanovaljske hiše in drugih gospodarskih poslopij za 5.000 lir, kar je v naši vasi 20.000 Din.

NOVA VOJASNICA.

Postojna, novembra. — Iz Knežaka poroćajo, da so tamkaj začeli graditi veliko vojašnicu in sicer na levi strani ceste, ki pelje v Zagorje. Delo zčić hitro napreduje. Zaposlenih je tudi nekaj domaćinov, ki so pa za to delo, katerega jim namenoma nalagaju delovodje, zelo slabo plaćani.

VOJNIĆKI MAGAZINI

Stard, novembra. — Kažu naši stari ljudi da koga hoće Bog da kazni da mu oduzme pamet. Cini nam se da je to ućinio kod naših gospodara, jer uopće ne znaju što bi već radili. Kod nas se počelo kopanjem nekakvog vodovoda i to malo ispod sela gdje smo imali najlepše njive koje će nam sada uništiti. Niže od nas na cesti Trst—Rijeka na tako vj mjestu Sv. Paval počeli su graditi nekakve barake, koje da će trebati za spremište vojnićkih automobila. Kod naših susjeda u Baćicali grade velike vojnićke magazine. (Čić)

UKINJENE POSTAJE OBMEJNE MILICE.

Postojna, novembra. — V soboto 11. t. m. so dobile vse obmejne milice v Julijski Krajini, razen onih, ki se nahajajo v neposredni bližini meje, brzjavno sporoćilo, da so ukinjene. Tako bodo milicari iz Barke, Ribnice, Čepna, Volč, Kala in iz drugih vasi v naših krajih, odšli. Kot krozi govorica, so baje premešćeni na francosko mejo.

DUNAJSKI »TAGBLATT« O NAZADOVANJU ROJSTEV V ITALIJI

Dne 4. t. m. je prinesel to vest: »Radi nazadovanja rojstev v Italiji je fašistićna stranka izvršila veliko propagando, da bi se poroćilo čim već ljudi. V vsej Italiji je bilo v enem samem dnevu 60.000 porok in Mussolini je razdelil prav toliko daril. Po poroki so bile prirejene veselice. Mussolini je tudi izjavil, da namerava povlašiti davek na samce in tiste samce, ki so v državnih službah zamenjati s poroćenimi uradniki«.

KALENDAR »SOČA«

preporučuje se sam po sebi. Naručite ga na vrijeme, kako ne bi ostali bez njega. Narudžbe se šalju na upravu lista.

Iskoristite ček što smo Vam ga poslali.

NAJPRIKLADNIJI NIKOLINJSKI DAR

jest naš kalendar »SOČA«. Kupujte ga uz cijenu od Din. 10.— i širite ga među svoje prijatelje.

POLITIČKI PROGONI U ITALIJI

Protest radnika i pobuna seljaka.

Kako javlja »Informazione Italiana« iz Zürich, u posljednje vrijeme uapšen je u Italiji u nekoliko provincija veći broj radnika.

U Ceseni u dva maha uapšeni su brojni radnici zbog antifašističke propagande. Među uapšenima ima ih mnogo koji su za posljednje amnestije bili pušteni iz zatvora.

Zbog antifašističke propagande nedavno su uslijedila brojna uapšenja radnika u Imoli. U Spilimbergu uapšeno je oko pedeset osoba, među kojima ima i nekoliko intelektualaca. U okolici Mortegliana je izbio pokret nezaposlenih. U Firenci uapšen je veći broj mladih ljudi pod sumnjom antifašističke propagande i optužbom da su htjeli uspostaviti zabranjene stranke.

U Romanji među brojnim uapšenima u raznim mjestima ove pokrajine navodno ima i takvih, koji su dotad bili avangardisti ili milicioneri.

U Venetu 120 besposlenih radnika, među kojima su većina mladi ljudi, uputilo je načelniku ovaj protest koji su i potpisali: »Siti smo obećanja, tražimo kruha i rada za nas i naše obitelji. Bolji je zatvor od ovakvog života.«

Mnogo oštrije je radništvo i seljaštvo istupilo u jednom mjestu od 3000 ljudi, Sant Oreste u provinciji Viterbo. Tu je došlo do burnih protesta i demonstracija protiv načelnika općine. Došlo je pojačanje karabinjera iz Rima, ali je sada i broj radnika i seljaka bio veći — pa je ponovno došlo do nereda.

GURZIO MALAPARTE OSUDJEN

NA 5 GODINA KONFINACIJE NA LIPARE

Ovih dana izašao je u fašističkoj štampi ovaj kratki komunikat: Pokrajinska komisija za konfinaciju u Rimu sastala se na sjednicu 13. o. m. i. poslije saslušanja Curzia Ericka Suckerta, zvanog Malaparte, podijelila mu je pet godina konfinacije na Liparima.

Naši će se čitatelji sjetiti da smo mi u jednom našem broju, prije nešto više od mjesec dana, b. l. javili da je Malaparte o. uapšen u Rimu i stavljen u Regina Coeli. Jedna kratka notica u fašističkoj štampi bila je javila da je Malaparte isključen iz stranke jer nije ostao vjeran položenoj prisegi. Poslije toga bio je uapšen. Vijest o njegovom uapšenju izazvala je

HVALA VSEM NAŠIM NAROČNIKOM ki so se odzvali našim pozivom in uredili svoje obveznosti.

ONE, KI SE VEDNO DOLGUJEJO NAROČNINO,

pa prosimo, da li čim prej poravnajo, ker le že zadnji čas.

tada začudenje jer je Malaparte bio poznat u svijetu kao književnik, pa i kao političar u fašističkoj stranci kome su povieravane značajne uloge ne samo u Italiji, nego i izvan nje, u Moskvi i Londonu. Senzacija s njegovim uapšenjem i sada konfinacijom na pet godina je prema tome tim značajnija. U ostalom Malaparte nije prvi talijanski mislilac koji je evoluirao iz fašističkog doktrinara u njegovog protivnika.

OBITELJ MUSSOLINI — SVUDA

Po nalogu »Ducea«, osnivača i negdašnjeg glavnog urednika »Il Popolo d'Italia« preuzeo je sada uredništvo tog lista sin pok. Arnalda — Vito Mussolini. Novi urednik primio je tom prigodom mnogo čestitaka; među ostalim čestitali su mu i — fašistički studenti iz Istre.

SMRT SENATORA SCIALOJE

U Rimu je 19. o. m. umro senator Vittorio Scialoja. On je rođen 1858. god., a političku karijeru započeo je kao odvjetnik. Neko vrijeme je bio sveučilišni profesor. Od 1916 do 1917 bio je ministar bez portfelja i imao zadaću da provodi ratnu propagandu. Od 28. studenoga 1919 do 5. lipnja 1920. god. bio je ministar vanjskih poslova. Kao šef talijanske delegacije sudjelovao je na mirovnoj konferenciji u Versaillesu. Poslije je dolazio fašizmu na vladu zastupao je Italiju kao prvi delegat kod Lige naroda. On nije bio fašista, ali se pomirio s fašizmom i jedini je od starih političara bio kao nefašista aktivan u diplomatskoj službi za vrijeme fašističkog režima.

AKCIJA MADŽARSKIH PRIJATELJA U ENGLSKOJ.

Fašistički listovi donose da je u Londonu prije nekoliko dana došlo do osnivanja nekih odbora u gornjem i donjem domu kojima je zadatak da se zalažu za reviziju mirovnih ugovora u koliko se odnose na Madžarsku. Do osnivanja ovih odbora došlo je poslije povratka jednog engleskog poslanika iz Madžarske. Odbor je spremio i jednu rezoluciju za koju se kaže da je potpisalo već 160 poslanika. U njoj se traži revizija Trianonskog ugovora t. j. vraćanje Madžarskoj onih teritorija koji su joj prije pripadali. Ovi odbori imali bi poslati delegaciju i ministru vanjskih poslova Siru Simonu, koji je obećao da će je primiti.

ITALIJA PROTIV LIGE NARODA

Glavni politički interes ovih je dana sveden gotovo isključivo na pitanje konferencije za razoružanje u Ženevi i time u vezi na držanje Italije ne samo prema konferenciji za razoružanje, nego prema Ligi naroda uopće. Konferencija za razoružanje koja je i do sada muku mučila sa pitanjem razoružanja (jer sve države naglasuju teoretski potrebu razoružanja, a nijedna to praktično ne će da provodi) došla je odlaskom Njemačke sa konferencije i njezinim istupom iz Lige naroda u rezigledan položaj, koji u današnje vrijeme ne daje naslućivati izgleda u poboljšanje. Dok se kod francuske i engleske delegacije u Ženevi naglašuje volja za daljnjim radom, dotle Italija poslije istupa Njemačke, pravi konferenciji za razoružanje sve veće poteškoće. Očito talijanskom fašizmu ne konvenira put sporazumijevanja i ženevskih pregovora, u kojima bi sudjelovale sve države i veće i manje, članice Lige naroda, a kada je dozvoljen povratak i Hitlerovoj Njemačkoj, — već nastoji da te pregovore i napore omete postavljanjem zahtjeva izraženih također u četvornom paktu. Italija time hoće da uz pomoć Njemačke na izvan-ženevskom terenu oslabi Francusku tim više, što izgleda, da bi i u Velikoj Britaniji naišla na potporu svoje i njemačke teze, odnosno na manji otpor.

Fašistički delegat Di Soragna izjavio je na konferenciji za razoružanje, da Italija više ne želi sudjelovati u radovima na konferenciji, dok je Njemačka odsutna, nego će prisustvovati samo kao posmatrač.

O tome su zagrebačke »Novosti« zabilježile među ostalim: »To ne treba da iznenadije. Italija i ne može drugačije postupiti. Čitav historijat dosadašnjeg odnosa fašističke Italije prema Ligi naroda je u skladu s tim zaključkom i kad bi Italija drugačije postupala, svaki bi njezin postupak bio u protivnosti s fašističkom koncepcijom. Samo oni, koji ne poznaju fašističku Italiju i koji u njezinim akcijama ne vide unutarnji zakon fašističke ideologije, mogli su se zavaravati mišlju, da će Italija poslije Hitlerova udara napustiti Njemačku i spasavati Ligu naroda. Ta Liga naroda je najveći neprijatelj fašističke Italije u međunarodnoj politici i najveći je Mussolinijev san potpuni slom Lige naroda. To, što je Italija u Ligi naroda i što je dosada čak i dosta aktivno učestvovala u radovima u Ženevi, ne smije se tumačiti pozitivno. U suštini je to bila fašistička taktika. Mussolini je naime uvijek smatrao, da se Liga naroda može da ruši samo iznutra, a ne izvana i jedino je možda u toliko zamjerio nagli ispad Hitlerov, što je preuranjen. Zato i ostaje sada Italija na konferenciji za razoružanje kao promatrač i ne povlači krajnje konsekvence: ovako još ipak može spriječiti zaključke, koji bi joj mogli biti nengodni.

Talijanska štampa napada ovih dana Ligu naroda upravo bjedomno. U napadajima na Ženevu ide ona tako daleko, da tvrdi, da Liga naroda postoji još samo u mozgovima starih paraličara, a konferencija za razoružanje u negativnim izvještajima njeinih odbora. Fašistički listovi pri tome ističu, da se akcija za razoružanje može nastaviti, ali ne više po proceduri, koju je konferencija za razoružanje primila od Lige naroda. Isto tako bi trebalo pri rješavanju drugih međunarodnih pitanja poći putem koji obilazi Ženevu. Sadašnja procedura je defektna i za fašizam nesavremena. Defektna je zbog toga, što je izišla iz Lige naroda koja je osnovana na načelu ravnopravnosti svih država, a nesavremena,

Fašistički savjeti hitlerizmu

Kako je nestalo parlamentarizma u Italiji — U čemu je razlika između fašizma i hitlerizma

Berlinski »Angriff«, organ ministra Geobelsa, ovih dana je istakao da je fašizam u Italiji spreman da uništi sadašnji parlament i da narodno predstavništvo organizira po fašističkim načelima. »Tribuna« ispravila ovu tvrdnju i upozorava njemačke nacionalne socijaliste na fašističku taktiku, koja se razlikuje od hitlerovske, jer ne osvaja na juriš nego, veli »Tribuna«, postepeno. Fašistička revolucija u Italiji nije tek sada nasrнула na parlamentarizam. Ova je revolucija, tvrdi »Tribuna«, počela još 1914. i 1915. godine sa pokretom, koji je protiv volje parlamenta Italiju uveo u rat.

Vlada je pod pritiskom ovoga pokreta navijestila rat centralnim vlastima i ako nije imala većinu u parlamentu. Tim je parlamentu nanesen prvi udarac.

Drugi udarac dao je parlamentu Mussolini, kada je kao predstavnik fašističke grupe izjavio u parlamentu, da je fašistička revolucija pokret, koji ide za uništavanjem parlamentarizma. Treći najjači udarac, koji je pokolebao parlamentarizam bio je fašistički pohod na Rim.

NEMŠKI FAŠIZEM V JUŽNEM TIROLU

Kako se gledata dva fašizma, se najbolje jasno vidi u Južnom Tirolu, kjer so Nemci organizirali precej hitlerjevskih krožkov. Tukaj se torej pravzaprav stikata in križata dva fašizma. Tako so italijanski fašisti pred kratkim razpustili »bratsko« organizacijo nemških fašistov. »Der Südtiroler« pravi v 21. števk. k temu, da je to zelo velika neprijaznost napram Hitlerju... Tudi v naslednji številki se zelo pritožuje zaradi mnogih »neprijaznosti«, ki jih povzročujejo ital. fašisti svojim nemškim »tovarišem«

na, jer je međunarodnu diplomaciju uvela u velike konferencije da po demokratskim metodama rješava opća međunarodna pitanja. Nova procedura bila bi ona fašističke selekcije boljih i jačih.

Pri tom fašistička štampa vraća se naravno na četvorni pakt kao na svoju polaznu točku.

U planovima talijanske politike izgleda je i pitanje, koje se sada ne postavlja konkretno, ali o čemu fašistička štampa jedno-dušno piše, a to je — reorganizacija Lige naroda i to potpuna, kaže »Giornale d'Italia« ili da prestane postojati.

Navodno je time u vezi i put generalnog sekretara Lige naroda Avenola u Rim (na sprovod senatora Scialoie), gdje bi se imao sastati sa Mussolinijem i s njime raspraviti sva ova pitanja u vezi sa ženevskom institucijom. U vezi s time fašistički listovi tvrde, da bi se projekat o reorganizaciji Lige naroda odnosio u prvom redu na promjenu nekih članaka Ligina statuta u cilju da se omogući pristup u Ligu naroda Sjedinjenim Državama Amerike, Rusiji i povratku Njemačke i Japana. Iz Ligina statuta imali bi da budu uklonjeni članci, u kojima se predviđaju vojne sankcije u skladu sa odredbama versailleskog mirovnog ugovora.

Iz Rima se javlja još i to, da će veliko fašističko vijeće uzeti u raspravu međunarodnu situaciju i u vezi s time odnos Italije prema Ligi naroda. Fašistička štampa tvrdi, da sa velikom zabrinutošću međunarodni krugovi očekuju odluku velikog fašističkog vijeća, zbog toga što su neki fašistički listovi već istakli, da su Liga naroda kao i konferencije, koje je ona organizirala, nezgodne u sadašnjim prilikama pa iz toga se zaključuje, da se Italija namjerava povući iz Lige naroda i sa konferencije za razoružanje. Da li su ove bojazni opravdane, uskoro će se vidjeti.

Razloge talijanskog averzija protiv Lige naroda i njezinog sadašnjeg ustrojstva otkrio je nedavno sam »Giornale d'Italia« ovako. On tvrdi da su sastav i funkcija Lige naroda apsurdni, prvo: Liga naroda, kaže taj list, čim je bila stvorena, bila je rezervirana za Englesku i Francusku, a drugo: ona teži za tim, da svi članovi imaju ista prava. Liga naroda postala je na taj način jedan međunarodni parlament, pa kao svi demokratski parlament neminovno je došla u dekadenciju.

Mussolini, koji iznalazi za svaku zgodu po jedan recept, ima ga i u ovom slučaju za Ligu naroda. Samo je pitanje, hoće li i drugi zainteresirani, osim njega i Njemačke pristati na njegove formule. Sve dotle, dok se situacija ne izmjeni, ostaje da je fašizam neprijatelj Lige naroda, ostao u njoj ili ne. Njegove je namjere lijepo prikazao nedavno »Journal de Geneve«, kad je pisao: »Mussolini je od prvog časa pokazivao nepovjerenje prema Ligi naroda. U Ligi naroda on nije našao mogućnost za ostvarenje svojih ciljeva. Italija doduše nije izašla iz Lige naroda kao Njemačka, ostala je u njoj, ali radi protiv nje. Ako i dalje ostane, to će učiniti samo pod uvjetom, da se četvorni pakt oslobodi svake veze sa Ligm naroda. Cilj za kojim Italija ide jasan je, jer čim je to postigla, Italija bi odmah stavila na dnevni red pitanje revizije mirovnih ugovora, što sada ne može, jer je u tome spriječavaju pojedini laki članovi Lige naroda te klauzula, koja je sadržana u četvornom paktu, a prema kojoj se suradnja velikih sila može kretati samo u okviru Lige naroda.

Mussolini je sastavio vladu ali nije raspustio parlament nego ga prisilio da se pokori fašizmu.

Četvrti udarac nanešen je parlamentarizmu 1925. godine, kada je fašistički režim raspustio sve stranke, koje su dotle u svojim rukama držale parlament. Peti udarac parlamentarizmu dalji su izbori od 1929. godine, koji su provedeni po novom fašističkom izbornom redu.

Konačno sada će reformom ustava biti zadan šesti i posljednji udarac i tako će parlamenta nestati. Njemačkim nacionalnim socijalistima je po potrebi po mišljenju »Tribune«, da upoznaju ovu taktiku talijanskog fašizma.

Zašto? To »Tribuna« ne kaže. Taktika Hitlerovaca je drukčija, jer oni su na juriš osvojili njemački parlament i državu. Međutim oni istu taktiku primjenjuju i u vanjskoj politici, ali ne s onim uspjehom, kako u unutarnjoj politici.

Prema tome bi Hitleru možda u vanjskoj politici trebalo upotrebiti taktiku talijanskog fašizma.

muniste in socijaliste. Tako prijateljstvo raznih fašizmov ekzistira le, dokler so fašizmi narazen. Vsak fašizem, že po svoji ideologiji, ne more trpeti zraven sebe drugega fašizma. Gotovo je to najbolj jasen dokaz, da fašizmi med seboj nikoli ne morejo biti pristrčni prijatelji, ker so imperi-alistični in se njih interesi križajo.

TUDI NA JUŽNEM TIROLSKEM KONFINACIJE

Na Južnem Tirolskem so bile konfinacije Nemecev v 1. 1930. do 1931. po ispustitvi dr. Kienerja zelo redke. V jeseni 1931. pa so fašisti prekinili mir z novimi konfinacijami. Število konfinacij je zlasti v zadnjem času zelo narastlo. Konfiniranih je bilo 7 Tirolcev na skupno 15 let in vse to radi malenkostih vzrokov. Tako so pred kratkim v Ahntalu prijela fašistične oblasti nekega dijaka Lechnerja, češ da je snel izobešeno italijansko trobojnico. Kmalu pa se je prostovoljno javil pravi storilec 20-letni dijak Heinz, da reši nedolžnega Lechnerja. Toda glej saamonsko razsodbo fašistične pravice: Oba dijaka sta bila kaznovana. Heinz na pet let zopora. Lechner pa na dveletno konfinacijo na jugu Italije! In to vse zaradi navadne zastave!

Trije meranski dijaki, ki so nedavno položili venec z belo-rdečimi trakovi na spomenik tirolskega narodnega junaka Andreja Hoferja (Jugoslovanom bi fašisti slični spomenik gotovo že razbili) so bili po prestanem zoporu postavljeni pod strogo policijsko nadzorstvo.

Zanimivo je, da se ta poostren napad fašistov na pravice nemške narodne manjšine vrši ravno sedaj ob priliki skoroda intimnega prijateljstva med Italijo, Avstrijo in Nemčijo. Tu se precej nazorno pokaže kameleonska politika Mussolinijeva s katerom pa se je Italija večkrat temeljito uredila. Najbolj čudno pa je pri vsej stvari to, da se nemške časopise v teh primerih ne zgane in ne protestira!

TEŽAK DEFICIT ITAL. PAROPLOVBE

Že večkrat je »Istra« pisala o stanju konkurenci in drugih neprilikah, v katerih se nahaja ital. paroplovba. Koncern »Italia«, ki združuje vse družbe, je imel v preteklem poslovnem letu velik deficit. Bilanca za poslovno leto 1932. prikazuje za celih 19.773.843 lira deficita. Skupno s amortizacijom znaša primanjkljaj 62 milijonov lir! Omeniti moramo, da ital. vlada izdatno podpira ta koncern s milijonskimi subvencijami. Kljub temu, kakor se vidi, nima koncern nikakega uspeha. Najbolj težko so prizadete tržaške paroplovne družbe (Cosulich, Liberta Triestina itd.), ki so pod Italijo zgubile svoje pravo zaledje ter so sedaj zapostavljene, ker vlada daje predvsem prednost Genovi in tudi drugim lukam (glej Benetke, oz. Porto Marghera).

Zanimiva so nadalje izvajanja in podatki faš. listov. »Lavoro di Genova« je dne 1. 7. t. l. poročal, da je bilo mesec prej v ital. lukah 494 tisoč ton ladij brez prometa, druge ladje pa da stojijo — ne zaradi krize, ampak zaradi tehničkih napak pri strojih. Isti list poroča, da je bilo meseca junija 1932. 572 tisoč ton ladijev brez prometa. »Lavoro fascista« pa poroča ravno nasprotno! Vidi se, da se takrat niso preveč pobrigali za točnost — resničnost podatkov.

PASIVA U TALIJANSKOJ TRGOVINI

Prema službenim fašističkim brojkama, iznosila je vrijednost uvezene robe u mjesecu oktobru 595.521.118 Lira, a izvoza 514.655.005; prema tome ukazuje se pasiva na talijansku štetu između uvoza i izvoza u mjesecu oktobru za nešto više od 80 milijona Lira.

U prvih 10 mjeseci ove godine uvezeno je u Italiju robe u vrijednosti od 6 milijarda 132.220.116 Lira, a izvoz je iznosio 4 milijarda 993.032.557 Lira, što pretstavlja razliku od 1 milijardu 139.187.559 Lira. Prošle godine je u 10 mjeseci ta trgovačka pasiva bila još nešto veća te je iznosila 1 milijardu 293.626.679 Lira.

BESPOSLENOST U ITALIJI

Prema službenim podacima koji su podnešeni pretsjedništvu talijanske vlade bilo je u Italiji na dan 31. oktobra 982.868 besposlenih prema 907.463 koncem septembra ove godine. Prema tome je broj besposlenih u ovom mjesecu porasao za nekih 60 hiljada. Od ukupnog broja nezaposlenih muškaraca ima 730 hiljada 580, a ženskih 232.288. Na Juljsku Krajinu otpada 41.464 nezaposlenih.

KALENDAR »SOČA« JE VRLO DOBRO PRIMLJEN

Naš kalendar »Soča« razaslali smo svima koji su ga odmah naručili. Dobili su ga i organizacije premda ne sve u onom broju koji su naručili. Da ga nisu dobili svi pojedinci i organizacije razlog je u tome, što je naklada, koliko je u prvi mah štampana, razasлана. Kako možemo prema onome što dosada znamo, očekivati da će organizacije sve naručene kalendare rasprodati i kako uz to neprestano stižu nove narudžbe, bili smo prisiljeni da damo tiskati drugu nakladu našega kalendara. Molimo da to uzmu u obzir oni koji još nisu dobili kalendara i da se ustrpe, jer će im za koji dan biti poslani. Potrebe je stoga da se za narudžbu pobrinu oni koji ga još nisu naručili.

Toliko za obavještenje naručiteljima našega kalendara, nadodajući kako svakodnevne narudžbe najjasnije svjedoče o tome kako se kalendar svidio.

KOMEMORACIJA RAPALSKOG DANA U NOVOM SADU

Akcija istarskih gospodja — Akademija u Radničkoj komori — Govor direktora Josipa Ribarića — Do sad najuspješnija priredba agilne novosadske »Istre«

Ovogodišnja proslava godišnjice Rapalskog ugovora u Novom Sadu spada u red najboljih i najuspješnijih priredbi koje je do sada priredila novosadska »Istra«. U subotu na večer u oči Rapalskog dana dijeljeni su u najživljem dijelu grada posebni prigodni letaci. Te su letake dijelile novosadske istarske gospodje, koje su uopće vrlo mnogo pridonijele da je Rapalski dan u Novom Sadu prošao takvim uspjehom.

Drugi dan vršile su gospodje po gradu, sa žarama na nekoliko mjesta sabirnu akciju prodavanjem značaka.

»Istra—Trst—Gorica— 12. XI. 1920.
—12. XI. 1933.«

Gradjanstvo se lijepo odazvalo ovoj akciji i davalo rado svoj obol.

Glavna priredba bila je Akademija u Radničkoj komori.

Već prije 10 sati počeo se sakupljati narod u velikoj i najmodernijoj dvorani Radničke Komore, koja je bila prepuna, kao i galerija. Oni koji su kasnije stigli, morali su stajati u pokrajnim prostorijama.

Na okupu bili su, kao i uvijek do sada prisutni majordomski predstavnici novosadskog društva.

Nešto iza 10 sati otvorio je akademiju potpredsjednik »Istre« gosp. Laza Ljubotina,

koji u svom govoru pozdravlja sve prisutne i toplim riječima im se zahvaljuje na tako impozantnom odzivu.

Gđica Mara Crnoborićeva, učenica Zanaatske škole, recitirala je na to

Katalinićev »Naš pozdrav«, sa mnogo osjećaja i razumijevanja.

Sekretar »Istre« g. Juričić, govorio je o mučeničkoj smrti istarskih mladih heroja, koji su pošli u smrt, kao junaci i pobjednici, sa pjesmom u ustima, Slava mučenicima, gromko i jednodušno prihvaćajući cijela dvorana na kraju govora g. Juričića!

Gđica Nevenka Mihovilović, uč. IV. razreda gimnazije deklamirala je »Poruku Vladimira Gortana« od Katalinića Jeretova, te je na kraju nagrađena oduševljenim pljeskom ganute publike.

Čim je nastala tišina, diže se

gospodin Josip Ribarić, direktor učiteljske škole iz Kاستva koji je taj dan na poziv društva naročito doputovao u Novi sad. Njegovu pojavu publika pozdravlja sa »Živio«. Gosp. Ribarić drži govor, kakav se rijetko čuje, dokumentovan, temperamentan i vrlo zanimljiv. Govori o radu naše delegacije na Mirovnoj Konferenciji s kojom je i on boravio u Parizu. Njegov govor saslušan je od početka do kraja sa najvećom pažnjom. Vrlo je često bio prekidan burnim odobravanjem.

Nažalost nisam uspio da uhvatim sav govor g. Ribarića, a i od toga radi skučenosti prostora možemo donijeti samo neke misli.

Nema sumnje, počinje g. Ribarić, da je Rapallo moderno Kosovo. Na tom Kosovu nije na žalost izgubljena bitka na bojnem već na diplomatskom polju. Ima ljudi, koji za taj poraz traže krivca u domaćim redovima, koji su zbog svojih griješaka skrivili pobjedu. Ali to je netočno, jer je svaki učinio sve što se moglo učiniti. Nažalost zapreke su bile mnogo jače. Valja imati na umu, da naša mlada država, koja se je tek pojavila, nije mogla odoljeti preprekama, da se sva ujedini.

Nažalost, i kod naših saveznika pa i kod Francuza naišli smo tada na zapreke, koji su još uvijek imali pred očima Nijemce i nisu mogli kidati sa svojim saveznicima Italijanima. Šta više, sam Clemenceau zabranio je, da u jednom proglašenju uvrstimo i ovu rečenicu: da će naša braća, dodju li pod Italiju, pasti u još veće ropstvo, nego što su bili do sada, jer nije mogao vjerovati, da će se tako zbiti poslije Konferencije. G. Ribarić iznosi zatim u detalje rad naše delegacije i pojedinih njezinih komisija za statistiku, etnografiju, gospodarstvo, prosvjetu, narodnu historiju i dr. Opisujući rad i tešku borbu naših komisija, osvrće se usput i na prilike u Istri, koje su bile prije rata, i kakove su danas.

Svi argumenti, i svi momenti, koje je naša delegacija iznašla na Mirovnoj Konferenciji, nisu pomogli, jer su Italija i saveznici imali u rukama t. zv.

Londonski pakt, zbog kojeg je i došlo do Rapalla.

11. II. 1919. pojavljuju se pretsjednik Sjedinjenih američkih država Wilson, koji nudi arbitražu.

Naša delegacija predlaže, da se narod pobjedom odluč, na koju će stranu,

ali Wilson, taj propagator ideje narodnog samoopredjeljenja, došao je u takav položaj, da je morao biti odbijen i taj naš predlog.

Konačno je Wilson 24. IV. 1919. dao svoj predlog i predložio svoju, t. zv. Wilsonovu liniju.

To je za našu delegaciju bilo također vrlo strašno, jer po tom predlogu palo bi preko 400.000 našeg naroda u talijansko ropstvo.

Rapallo donio je našem narodu smrt političke slobode, smrt kulturnu.

Položaj našeg naroda u Italiji neda se opisati. Ne dopire sve k nama, što se u Istri zbiva. Što je najsvetije i posljednjem

barbarinu, njegov materinski jezik, i to je oduzeto našem narodu.

Italija zaboravila, da smo mi s njom mogli živjeti lijepo. Ona je slijepa, jer nas mrzi i jer nas se boji. Gradi roveve i namješta topove, zato gradi strateške ceste i kaverne, koje su stoje milijarde, dok joj narod skapava od gladi i mizerije. Svaki dan slušamo, kako gruvaju topovi i mine i pitamo se, protiv koga sve to.

Sretan sam, nastavlja g. Ribarić, što je Novisad, kao kulturni centar ostao vjeran tradicijama svojih velikih sinova. I vi dragi Novosadljani, vodili ste vjekovima sličnu borbu kao i mi. Sretan sam, što na današnji dan i rodoljubivi Novisad manifestuje tako sjajno svoje simpatije i ljubav do jednokrvne braće u ropstvu!

Kad se dvorana stišala od oduševljenog pljeska kojim je bio dočekan svršetak govora g. Ribarića

gdjica Rosanda vrlo je lijepo deklamovala Bartulovićevu »Omladini Istre«, te je i ona nagrađena pljeskom.

Iza nje nastupila je najmanja i najmlađa Istranka Irenka Rosanda

uč. I. razr. gimnazije sa pjesmom »Na obalama Jadrana«. Buran pljesak dočekuje konačno tačke.

Na taj su način ne samo Istrani i Primorci u Novom Sadu već i cijeli Novi sad, sa svojim najvišim i najuglednijim predstavnicima i odličnicima, najdostojnije se odužili svojoj braći. (Barba Luj).

KOMEMORACIJA RAPALLA V MARIBORU

Skupna prireditev »Nanos« in »Jadrana« v veliki dvorani »Narodnega doma« — Predavanje Radivoja Rehara

V Mariboru, so sokolska in druga društva priredila spominska predavanja, toda v najvećem stilu pa je dalo duška tej 13-letni tugi agilno emigrantsko društvo »Nanos« in pevsko društvo »Jadrana«, ki sta skupno priredili dne 12. t. m. ob 10 h komemoraciju Rapalla v veliki dvorani Narodnega doma.

Proslava se je pričela z nagovorom pevovodje »Jadrana« g. Laha, ki je v imenu »Nanos« in »Jadrana« pozdravil prisotne, ki so se v tako lepem številu zbrali, da prisojstvo svečanosti.

Nato se je pojavil na odru mešani zbor pevskega odseka emigrantskega društva »Nanos«, ki se je prvič javno predstavil s novim pevovodjom g. Avsenjakom na čelu in zapel eno najlepših pesmi našega Goriskega slavka »Nazaj v planinski raj«. Z naslednjim pesmijo pa je predel zbor začel niško nesigurnost in z najvećjo gorečnostjo ter čustvom zapei svojo himno »Čujte pesem od Jadrana« katero je zložil in uglazbil ter podaril pevskega odseku »Nanos« njih bivši pevovodja g. Križman Josip.

Pa njih prvi uspeh pa je treba izreči zahvalo predvsem njihovemu pevovodji g. Avsenaku, ki je z izredno poštivalnostjo in vnmom pripravil zbor. Posebno moramo poudariti čisto izgovarjavo zbora, kar je redkost pri začetniških pevskih zbora.

Po zapetih pesmih se je pojavil naš rojak, glavni urednik mariborskega »Večernika« g. R. Rehar, ki je v svojem triletnem urejanju predavanja odkril celo zgodovino Primorja do Rapalske pogodbe. Obrazložil je vse spletke in konference, ki so se vršile med in po svetovni vojni, dokler ni prišlo končno do, za nas Jugoslovane tako tragičnega Rapalla.

Predavanje je seglo vsem prisotnim do srca in nitiče izmed navzočih, katerih je bilo mnogo, ki so še zelo malo ali celo ni-

česar slišali o Rapalski pogodbi, ne bo pozabil besed g. Rehara ki je res v temeljitem in do vseh podrobnosti zbranem predavanju orisal pot našega naroda tam preko pred raznimi konferencami, kjer so del za delom slovenske zemlje odtrgavali od svobodne Jugoslavije.

Obrazložil nam je dalje meje, ki so bile določene od raznih konferenc med Italijo in Jugoslavijo do najusodnejše in za nas najbolj pogibelne Rapalske pogodbe s katero je bila usoda našega naroda v Primorju in severnega Jadranskega morja zapечатana.

Hvala g. Reharu za res krasno predavanje.

Za zaključek pa nam je naše znano pevsko društvo »Jadrana« pod taktirko dolgoletnega pevovodje in vrliga emigrantskega delavca g. Laha zapelo pesmi »Hrvat-skoj«, »Stražo ob Adriji«, »Morje Adrijansko« in »Oj Doberdob«.

Ni zastoj naš »Jadrana« prvak med moškimi pevskimi zbora v Mariboru in le redki so zbora ki s tako dobro interpretacijo in skladnostjo glasov zapoje pa bodisi slovenske, hrvatske ali srbske pesmi.

Popoldne ob 16 h pa je priredil mladinski tamburaški odsek »Nanos« koncert v dvorani g. Renčija na Pobrežju z deloma istim programom kot pri svoji prvi prireditvi v dvorani Zadržne gospodarske banke. Opazili smo že nekaj novih pesmi ter točnejše izvajanje, kar je posebno razveselilo. Upamo, da nas bo poštivalni vodja zbora g. Vivka še večkrat presenetil s svojimi tamburaši.

Le na delo mladi tamburaši, da boste dokazali javnosti, ki za vas še nima razumevanja, da klub temu niste izgubili nad in ste se baš zato še z večjo vnmom poprijeli tamburice, da dokazate, da tudi Vi nekaj zmorete. — (boks).

KOMEMORACIJA RAPALSKOG UGOVORA U SUBOTICI

Svečana akademija u gradskom kazalištu — Govor pretsjednika dr. Skaljera — Uspjela pretstava drame »Za našu grud« u izvedbi istarskog akademskog kluba iz Zagreba — Velebne manifestacije za Istru

Subotička »Istra—Trst—Gorica« na do-stojan i ličiji način komemorirala Rapallo. Otkad postoji ovo mlado društvo u Subotici nije zabilježen takav uspjeh. Subotičko je gradjanstvo pokazalo mnogo razumijevanja i simpatija za naše težnje ovdje na istočnim granicama države. Ovim je svojim nastupom društvo mnogo koristilo propagandi za našu stvar i uspjelo da za nju zainteresira i najšire slojeve gradjanstva, te da ih upozna sa teškom sudbinom našeg naroda pod Italijom.

Kako baš na dan 12. novembra odnosno dan kasnije, Subotica slavi svoje oslobođenje, društvo »Istra—Trst—Gorica« stupilo je u vezu sa gradskom općinom i drugim nacionalnim udruženjima da organizuje u sklopu proslave 15. godišnjice oslobođenja grada Subotice i komemoraciju Rapalla.

Sa velikom ljubavi i poštivnošću dalo se društvu na posao oko proslave, koji nije bio baš lagan, ako pomislimo da u Subotici ima tek pedesetak Istrana te da je društvo osnovano pred malo vremena. Bili su također pozvani iz Zagreba istarski akademčari da prikazuju dramu »Za našu grud«, koju su oni sa uspjehom prikazivali već u Zagrebu i u drugim mjestima.

U nedjelju 12. prije podne priredjena je u gradskom kazalištu matineja za srednjoškolsku i drugu omladinu gdje je bio prikazivan taj komad a uvodnu je riječ održao naš zemljak učitelj g. Turato. Priredba je u svakom pogledu uspjela i oduševila ovdajšnju omladinu za naše neoslobođene krajeve, kojima su bile priredjene oduševljene manifestacije.

U ponedjeljak na večer održana je svečana akademija prilikom 15. godišnjice oslobođenja grada Subotice i 13. godišnjica Rapalskog ugovora za ostalo gradjanstvo.

Medju ostalim je pretsjednik našeg udruženja dr. Lovro Skaljer održao iscrpljiv i dokumentovan govor o tragediji Istre. U

svom je referatu g. Skaljer iznio i dobro ilustrirao sve momente, koji su doveli do potpisivanja Rapalskog ugovora, od formiranja Jugoslovenskog odbora u inozemstvu preko propasti Austro-Ugarske do talijanske okupacije i konačno aneksije naših pokrajina, Istre, Trsta i Gorike. Potom prelazi na opisivanje prilika i položaja našeg elementa pod fašističkim režimom, koji je naš narod opjajčakao svih, pa i najelemen-tarnijih čovječanskih prava, nagnavši ga tako u položaj, u kakvom nije bila nikada niti jedna manjina u Evropi. Ta je tiranija progutala mnogo istarskih života a dovela je do pulske i bazovičke tragedije. Govornik podvlači, da ovo današnje stanje našeg naroda pod Italijom ne može ostati vječito i vjeruje da će doći dan oslobođenja.

Predavanje je bilo popraćeno skioptičkim slikama naših krajeva pod Italijom. Svi prisutni su sa dugim pljeskanjem nagrađili govornika. Prije samog govora recitirao je član Istarskog Akademskog Kluba Jovanović, Iličevu pjesmu: »Malim potomcima velikog Rima«. S ovom je recitacijom postigao najveći uspjeh i oduševio sve prisutne. Subotički »Jugoslovenski Dnevnik«, pisao je tom prilikom: »Kraj njegovog recitovanja dočekan je takvim aplauzom, koji nije nikad zapamćen u pozorišnoj sali. U sali nastaje orkan od aplauza i jedna zaglušna vika koja se stišala tek poslije 10 minuta«.

Poslije kratkog odmora slijedilo je prikazivanje drame »Za našu grud« koju su izveli naši akademčari iz Zagreba.

O tom je komadu i samoj glumi bilo već više puta govora na ovom mjestu pa nije potrebno da se to sada opetuje. Možemo međutim istaći, da je pretstava uspjela u svakom pogledu, i mnogi su od prisutnih bili ugodno iznenađeni dobrom glumom. Gluma sama bila je iznad nivoa diletantizma, pa su neke uloge bile direktno maj-

storski izvedene«, pisao je već spomenuti »Jug. Dnevnik«. Sadržaj same drame, koja prikazuje tragediju jedne naše porodice pod fašizmom ostavio je najdublji dojam kod svih prisutnih, koji su sa dugotrajnim pljeskanjem nagrađili naše akademčare.

Velika dvorana gradskog kazališta bila je oba dana, a pogotovo u ponedjeljak na večer dupkom puna gradjanstva medju kojima su bile zapažene najistaknutije ličnosti iz javnog života Subotice.

Uspjeh moralni, kao i materijalni potpuno je postignut, kad se uzmu u obzir veliki napori i troškovi što ih je društvo imalo. Mlado se društvo afirmiralo na dostojan način i time izvršilo jednu veliku zadaću za našu stvar. Tim veću što se subotičko gradjanstvo nije nikada kao sada takim oduševljenjem i tolikom simpatijom solidarizovalo s našim težnjama — (C-o).

Uspjela komemoracija u Zemunu

Govor starine Dra Dinka Trinajstića, pretsavnika zemunske omladine i nacionalnih udruženja. — Priredba udruženja Istra—Trst—Gorica—Zadar.

Udruženje Jugoslovena iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra u Zemunu je u nedjelju, 12. o. m. na dan zaključenja Rapalskog ugovora, održalo svečanu komemoraciju palim žrtvama za slobodu našeg naroda u Istri, Trstu, Gorici i Zadru.

U 9 sati prije podne služena je sv. misa u katoličkoj crkvi za pokoj duša palih žrtava, a u 10 i pol sati održana je svečana komemoracija u velikoj dvorani hotela »Central«.

Na komemoraciji govorio je pretsjavnik našeg Udruženja o nasiljima, koja se vrše nad našim narodom u Istri, Trstu, Gorici i Zadru, a zatim je vrlo opširno govorio o Rapalskom ugovoru g. senator Dr. Dinko Trinajstić. U ime nacionalnih Udruženja u Zemunu održao je vrlo topao govor g. Kosta Teodorović, direktor bivše ženske gimnazije u Zemunu, a u ime nacionalne omladine govorio je temperamentno g. Dr. Petašević. Poslije održanih govora, deklamirao je jedan istarski dječak vrlo lijepo pjesmu »Slobodno braći« od Katalinić-Jeretova. Na kraju kao posljednju točku otpjevalo je Jugoslovensko akademsko pjevačko društvo istarsku himnu »Predobri Bože«, koju su prisutni stojeći saslušali. Himnu je društvo vrlo lijepo i skladno otpjevalo pod vještim dirigentstvom svog zborovodje g. Cvejića.

HVALA SVIM NAŠIM PRETPLATNICIMA koji su se odazvali našim pozivima i uređili svoje zaostatke.

ONE KOJI NAM JOŠ DUGUJU PRETPLATU umoljavamo da nam je čim prije podmire jer je zato posljednji čas!

Komemoraciji prisustvovali su najugledniji pretsjavnici Zemuna, pretsjavnici skoro svih zemunskih kulturnih, nacionalnih i humanih udruženja, pretsjavnici Saveza emigrantskih udruženja i bratskog društva Istra—Trst—Gorica sa mnogobrojnim gostima iz Beograda i cio rodoljubni Zemuni— tako da je velika dvorana hotela »Central« bila dupkom puna.

Priredba je ostavila dubok utisak na sve prisutne.

RAPALSKI DAN U BJELOVARU

Ovdje je također održan Rapalski dan sa vrlo dobro uspjehom priredbom, koja je održana na inicijativu mjesnog odbora Jadranske Straže u Sokolskom domu u nedjelju, 12. o. m. Već dan prije, u subotu donijele su mjesne novine (Nezavisnost, Bjelovarski Vjesnik) uvodne članke o značenju Rapalskog ugovora. Akademija u sokolskom domu sa prigodnim programom bila je odlično posjećena. Bilo je prisutno oko 1000 ljudi — najveći je broj bio srednjoškolske omladine pod vodstvom svojih nastavnika. Akademiju je otvorio predsjednik Jadranske straže sudac g. Sokolić Bogoslav prigodnim govorom. Poslije toga su dvije učenice: Fr. Rivaroli i Mirjana Slavujević deklamirale dvije Kraljičeve pjesme: U noći i Ne kloni majko! Deklamacije su vrlo dobro uspjele te ih je prisutna publika primila s dubokim osjećajem. Iza toga je mladi profesor Istranin Ante Radoković održao govor: »Rapallo i njegove posljedice« u kojem je prikazao kako je došlo do Rapalla i sve njegove kobne posljedice u ovih 13 godina. Publika je čitavo predavanje koje je potrajalo preko pola sata primila toplo i na koncu pozdravila predavača oduševljenim pljeskom za njegov savjesno uloženi trud. Priznanje ga ide tim više, što je prof. Radoković zapravo dao inicijativu za ovu uspjelu rapalsku priredbu i mnogo pridonio da je 12. novembra i u Bjelovaru prošao dostojno i u znaku pažnje i suosjećanja za naš narod u Julijskoj Krajini.

»RAPALLO« V LAŠKEM

V sobotu 11. novembra, na predvečer žalne dne se je vršila v Sokolskem domu v Laškem žalna svečanost v spomin Vladimira Gortana in bazoviških mučnikov, katerih tragiko je predložil v zanosnem govoru predsednik tukajšnje emigrantske organizacije gospod Bratuž Marij, ki je zaključil to žalje z molitvijo »Bazovica«.

Rojak Vojko Tomažič je podal izčrpno sliko Rapalske pogodbe iz političnega vidika in vse nje zle posledice.

Večer se je vršil pod okriljem Omladinske sekcije Narodne Odrbane v Laškem.

Komemoracija je pustila v navzočih ga-

RAPALSKI VEČER V KONJICAH

Rapalski večer je priredilo Sokolsko društvo 11. t. m. v dvorani Narodnega doma, katero je članstvo Sokola napolnilo do zadnjega kotička. Sokolski orkester je zaigral sokolsko koračnico, nakar je starešina dr. Mejak uvodoma obrazložil pomen prireditve. Sokolič Zdove in sokoličica Slatinskova sta deklamirala priložnostni pesmi, nato pa je brat starešina imel daljše predavanje o položaju naših rojakov v Italiji, obrazložil historijat rapalske pogodbe in zavzel stališče napram krivicam, ki se gode našim rojakom onstran Snežnika. Orkester je zaigral na koncu predavanja državno himno. Večer je potekel izredno lepo in spada med najlepše prireditve Sokolskega društva.

EMIGRANTSKI RAPALSKI VEČER V KARLOVCU

Kakor povsod širom naše Jugoslavije, tako smo imeli tudi mi v Karlovcu naš rapalski večer. Naš predsednik je za ta dan sklical pripravljani odbor na skupni sestanek k tovaršju odborniku Dragotu Cigoju, ki ima v svojem domu radio, da tam na skromni in tih način proslavimo v skupnem pomenku naš črni dan. Med nas je prišel še dva dni prej G. Luznik iz Celja, ki je slučajno prišel v Karlovac prodajati poznan in zanimivo knjigo Gabrščekovo o Goriških Slovencih. Povabili smo ga v našo sredino na ta naš prijateljski sestanek. Drage volje se je odzval našemu povabilu in ob poslušanju programa na radiju smo se za ta čas pogledili in zamislili v naše križe in težave. G. Luznik je po končanem programu na radiju poročal marsikaj zanimivega za nas emigrante, ki živimo v Karlovcu. Mi emigranti se mu zato prav lepo še enkrat javno zahvaljujemo.

Drugi dan na sam Rajpale smo vsi šli k sv. maši, da se na skromen način oddolžimo svetim dolžnostim. — H. M. F.

RAPALSKI DAN U CRIKVENICI

Rapalski dan održan je i u Crikvenici. Sokolska omladina i narastaj, zajedno sa ostalom mladeži prisustvovala je komemorativnoj priredbi na kojoj je aglna prosvjetarka mjesnog sokolskog društva održala prigodno predavanje, a na to su slijedile uspjele deklamacije mladih Sokolika i Sokolice, koji su deklamirali nekoliko pjesama Josipa Kraljića. Iza toga izveden je pjevački dio programa u kojem je pokazao svoje znanje sokolski omladinski zbor pod ravnanjem učiteljice Marije Ivšić. Priredba je vrlo lijepo uspjela te je prošla u znaku duboke pažnje i ljubavi do naše braće u Istri.

KOMEMORACIJA U KASTVU.

Uspjela priredba Jugoslavenske Matice. Podružnica Jugoslavenske Matice u Kastvu održala je u nedjelju, 12. o. m. uspješnu komemoraciju obljetnice Rapalskog ugovora. Priredba je uspjela u moralnom i materijalnom pogledu. Održano je komemorativno prigodno slovo, a nekoliko točaka otisnirao je orkestar. Kruna ove priredbe bio je komad »Moć žrtve«, drama u 3 čina od Skalka Klonimira, koja je drama potresno djelovala na publiku. Naravno drugi čin koji je pun unutarnje duševne borbe i patnje, što su tako majstorski izveli na daskama sirotina majka učenica i njezin sin da su se svima orosile oči. U dobrim rukama bile su i ostale uloge. Mala djeca izvela su svoje uloge na opće zadovoljstvo, a i među njima bilo ih je takvih koju su ih upravo sjajno odigrali. Prisutni razišli su se sa ove priredbe pod teškim dojmom nuka i patnje naše porobljene braće.

RAPALSKI DAN U BIJELJINI

U nedjelju, na dan trinaestogodišnjice od potpisa rapalskog ugovora, priredilo je Sokolsko društvo u Bijeljini komemoraciju našim žrtvama. U sokolskom domu podred ostalog programa govorio je predstavnik Saveza Jug. Emigrantskih Udruženja u Jugoslaviji g. Mohorovičić, koji je naročito za taj dan došao iz Beograda. Bila je prisutna sva inteligencija, direktor gimnazije sa učenicima te mnogobrojno građanstvo. Govornik je bio vrlo pažljivo saslušan i čestito prekidan odobravanjem. Vrijedno je zabilježiti da su u Bijeljini izrazili živu želju, da što češće čuju predavanja o Julijaskoj Kraljini Pomanjkanje naše propagande mnogo se osjeća u Bosni, te bi bila prijeka potreba, da i manja mjesta u Bosni budu informirana o teškom položaju našega naroda pod Italijom.

HVALA SVIM NAŠIM PRETPLATNICIMA koji su se odazvali našim pozivima i uređili svoje zaostatke.

ONE KOJI NAM JOŠ DUGUJU PRETPLATU

moljamo da nam je čim prije podmire jer je zato posljednji čas!

GABERŠKOVA ZGODOVINA GORIŠKIH SLOVENCIV.

V Zagreb je dospel nabiratelj naročil za Zgodovino goriških Slovencev. Vsak zaveden Jugoslovani, posebno pa emigrant, bi moral poznati znamenito zgodovino naše nesrečne zemlje in zato je vsak, kdor le more, dolžan naši skupni sveti stvari, da se naroči na to potrebno knjigo ter s tem omogoči izdajo 2. dela, ki čaka na tisk. Da se naročanje omogoči, daja se tudi na obroke. Prosimo, kler se nabiratelj oglasi, naj se mu gre na roko.

Naša kulturna kronika

IVAN MILČETIĆ

POVODOM OSAMDESETGODIŠNJICE RODJENJA POK. NAUČENJAKA SA KRKA

Zbog preobilja materijala mogli smo članak donesti tek u ovom broju (Ur.)

Ivan Milčetić rodio se g. 1853. Prema svojim godinama on je spačao u onu istarsku generaciju koja je početkom osamdesetih godina ušla u javni život svoje zemlje spremajući se za to još u školskim klupama. U to vrijeme, kao u ostalom uvijek, naš narod u Istri nije imao dovoljno inteligencija i zato je bilo potrebno da se svaki školovani čovjek stavi u službu nacionalne ideje koja je hvatala sve čvršći korijen. Zbog toga morao se posvetiti političkoj borbi, makar i lokalnoj u svojoj općini, svatko bez razlike da li je bio više ili manje sposoban i bez razlike da li je uopće imao sklonosti za to. Mnogi bi bio ostao samo učitelj, svećenik, ili bi bio pošao sasvim svojim putem, da nisu posebne prilike u istarskoj pokrajini svakome dodijelile ulogu koju je morao preuzeti iz osjećaja dužnosti prema svome narodu. Kada se netko primio rada u Istri, on je morao na tome ustrajati. Takav je rad potpuno zaokupio i onoga pojedinca koji je posjedovao i volje i talenta za nešto drugo što bi njemu lično donijelo više koristi i popularnosti. No takav morao je ostati na svome mjestu, i u onim uskim pokrajinskim prilikama, po nuždi posvećen malim posebnim zadacima, mnogi je pokopao velik dio svoga talenta.

Milčetić i njegov nešto stariji suvremenik Kumičić pošli su putem koji ih je odveo izvan Istre u Banskou Hrvatsku. Za njih se ne može reći da su svojoj zemlji jednostavno okrenuli leđa u momentu kada je njoj bio potreban svaki intelektualac. Život sam ponio ih je jednim pravcem tako da nisu mogli više natrag. No i u tim novim prilikama baš ta dvojica, Kumičić i Milčetić, pokazali su da nisu zaboravili svoju uđu domovinu koristeći joj izvana onoliko koliko im je bilo moguće. Istina je da bi Istra onoga vremena bila i njih trebala i da bi ona bila imala više koristi od njihova direktnog rada, no oni nisu bili ni učitelji ni svećenici i teško da bi u njoj bili našli za se sigurnije mjesto. Ako se samo malo svrne pogled sa onih sitnih pokrajinskih prilika u Istri, možemo reći da je i za samu Istru bila veća korist što su pomenuta dvojica išla putem na kojem su njihove sposobnosti mogle doći do jačega izražaja. Istrani mogli su imati moralno zadovoljstvo da su Hrvatskoj dali takva dva čovjeka kao što su bili Milčetić i Kumičić. Prvi je bio slavista poznat na daleko i izvan granica Hrvatske, a drugi književnik jedan od najpoznatijih u Hrvatskoj onoga vremena.

Malo je neobično da je Istra dala Hrvatskoj Milčetića i Kumičića, jer ne samo da bi ona bila trebala njih nego bi bila trebala pomoći od same Hrvatske. Još je stvar neobičnija da su dva Istrana bili jedni od prvih hrvatskih nastavnika na splitskoj gimnaziji koja je bila talijanska, i da su se oni tamo borili protiv Talijana od kojih je Istra bila više ugrožena nego Dalmacija!

Život Ivana Milčetića u mladim godinama pokazuje sličnost sa životom ostalih naših Istrana koji su se u dodiru s talijanskim kulturom morali školati uz hrvatski i talijanski. Rodjen je u Dubašnici na otoku Krku 28 kolovoza 1853. godine. Čitajući i pišući, a ponešto i talijanski učio je kod strica koji je bio župnikom u Golgorici kod Pazina. Pučku školu završio je u gradiću Krku, dakako talijansku, a gimnaziju, hrvatsku, na Rijeci. Tu mu je bio profesorom poznati historik Tade Smičiklas, koji je po Milčetićeve priznanju od svih imao na njega najveći utjecaj. Univerzu pohađao je u Zagrebu i Pragu. Kao student pokazao se vrlo agilnim. Neka je ovdje spomenuto samo to da je radio na osnivanju akademskoga društva »Hrvat«, kome je on bio prvim tajnikom, a drugi Istranin Matko Mandić, jedan od naših političkih prvaka, prvim predsjednikom. Profesorom bio je u Varaždinu, uz prekid od šest godina od 1886—1892 kada je službovao na Rijeci, odakle je zbog obiteljskih razloga na vlastitu molbu premješten u Varaždin gdje je ostao do konca života 1921. godine.

Milčetić je za svojega života mnogo lito, mnogo započeo ali i mnogo učinio. Da ne nabrajamo sitnije radove, dosta je spomenuti njegovu raspravu »Hrvati od Gaia do 1852«, gdje je sintetički prikazao duhovni razvoj Hrvata dobro ga okarakterizirajući, zatim »O koledj u južnih Slavena« pa raspravu o hrvatskim naseobinama u Moravskoj, Donjoj Austriji i zapadnoj Ugarskoj, i konačno njegovo životno djelo: »Hrvatska glagolska bibliografija« koja sadrži najvažniji dio glagolskih spomenika: rukopise. Milčetić je zbog toga putovao 4 godine posjećujući sva ona mjesta gdje je mislio da će nešto naći za svoje djelo. Svaki je rukopis imao u svojoj ruci, pročitao i u svojoj bibliografiji točno opisao.

JEDNA KORISNA PROPAGANDNA KNJIGA

Ovih dana dobili smo slovensku knjigu »Naši onstran meje«, koju je uredio i izdao g. Peter Pavlovič. Ta knjiga malo i po formatu i po opsegu — u svemu oko stotina stranica teksta — probudila je u nama simpatičan utisak čim smo je lećmično pregledali. Kad smo je pročitali uvjerali smo se da je ta mala edicija solidno pripremljena i pisana. Šest priloga od raznih saradnika prikazuju u općim crtama značaj, prošlost i današnje stanje ljudi i

Milčetić, kao uostalom malo tko, nije bio pred smrt zadovoljan s onim što je dao. U njega je bilo sposobnosti i energija za nešto više, no prilike u provincijskom gradu kakav je bio Varaždin nisu bile podesne za ostvarenje planova kakve je on imao. Veza s naučnim svijetom vani, a naročito u Zagrebu je imao, kao akademik uredio je neke knjige od akademijinih periodičkih publikacija, ali on bi bio morao doći u Zagreb u užu dodir s ljudima nauke. Kao jedan od najboljih poznavaca naše stare literature, a glagoljice napose, Milčetić je imao nesumnjivo potrebne kvalifikacije za stolicu na sveučilištu. No da je on unatoč tome ostajao trajno u Varaždinu, razlog je u tome što je bio nepoćudan vlastima tako da je godinama morao čekati dok je dobio dopust da može istraživati glagolske spomenike. Jedan od razloga je i u njegovim obiteljskim prilikama. Zbog toga je bio zatražio da ga iz Rijeke natrag premjesti u Varaždin, premda se u tom primorskom gradu morao bolje osjećati jer je bio u svom ambijentu.

Milčetić je radio živući daleko od Istre. No on je, pored toga što se bio sav posvetio nauci i radu na podizanju kulturnoga nivoa u Varaždinu, morao često misliti na nju prateći sa zadovoljstvom kako se u njegovoj užoj domovini za hrvatskog seljaka okreću prilike polako na bolje. Kada je »Naša Sloga« slavila g. 1895 25-godišnjicu svoga opstanka, iznio je u njoj i Milčetić svoja sjećanja iz mladosti. Premda vrijeme njegovih uspomena nije tako daleko od nas, ipak nemamo dovoljno ovakvih svjedočanstava o tadašnjim prilikama. Točno je ono što Milčetić priča o kastavskom taboru g. 1871 kada je on bio gimnazijalcem na Rijeci. Danas bismo si sliku drukčije predstavljali o tome taboru na koji je došlo mnogo svileta, da nam Milčetić nije zapisao kako je narod onda još ne shvaćajući o čemu se zapravo radi sve govornike hladno slušao. Nešto živost bio je izazvao Derencin, ali kako veli Milčetić jedino zbog svoje — gestikulacije. Riječki gimnazijalci morali su dakako »spašavati situaciju« i vikati »živio« koliko su mogli. A i još neke značajne zgrade priča; tako u vezi s izborom Vičetića za carevinsko vijeće. Tada su još i svećenici na Krku, kada je Milčetić jednom zgodom nazdravio hrvatskom kandidatu, kimali glavama pitajući se, čemu nam sve to kada smo dosada živjeli i bez toga.

Milčetić se sjećao dopisima »Naše Sloge« još kao mlad gimnazijalac. Godine 1871 poslao je u »Slogu« dopis o tome kako Madžari agitiraju na Krku da bi se tamnošnji narod onako kao Rilečani izjasnio za Madžarsku a protiv Hrvatske. Dopis je bio tako oštro pisan, da se Karabaić, prvi urednik »Sloge« ustručavao da ga uvrsti bojeći se da ga je taj gimnazijalac odveć iskitio svojom fantazijom. Na koncu ga je ipak uvrstio. Slijedeće godine je poslao na uredništvo pjesme — ali tu je bio slabije sreće. Pjesme su dospjele samo do urednika, a od njega u koš. Milčetiću je to bilo dosta da više i ne pokušava pjesmama mučiti papir. Kasnije se Milčetić javljao kao student iz Praga, a kasnije kao profesor, šiljajući priloge iz svoje struke. Tako je pisao o koledj u Omišlju, Brseštinj i dr. Jednom je na malo komičan, ali simpatičan način prikazao dva pjesnika samouka s otoka Krka.

Milčetić je u koliko se tiče Istre, pisao neke manje lingvističke, folklorističke i literarno-historijske radove. Da je živio bliže našim prilikama on bi bez sumnje bio više toga napisao. Jednom zgodom i sam je istaknuo oskudnost radova o kulturnim radnicima iz Istre.

Ivan Milčetić spada, kako smo već spomenuli, među one istarske kulturne radnike za koje su istarske prilike bile odveć male i uske da bi u njihovu okviru mogli razviti svoj talenat. Dobro je bilo zato za njega, za slavističku nauku, a pomalo i za nas da je mogao barem nešto uraditi od svojih osnova, premda ni prilike u koje je dospio nisu bile za to povoljne. Sigurno nije od maloga značenja da su se talenti kod nas u provinciji obično gubili, a Milčetić da je priskrbio nauci nešto što bi dugo iza njega bilo ostalo zanemareno. Nakon svoje bibliografije glagolskih rukopisa, namjeravao je obraditi i štampane glagolske spomenike. No Milčetić bio je već u godinama, a i vid mu je bio potpuno oslabio. Što nije on mogao moći će izvršiti drugi: dati bibliografiju glagolskih štampanih spomenika i nešto što se dugo očekuje: povijest glagolske književnosti.

Svojom bibliografijom Milčetić je izvršio prvi i najkrupniji preduslov za to.

M. R.

vori o Slovincima u Madžarskoj i Hrvatima u Gradišću.

Knjiga »Naši onstran meje« imade propagandnu svrhu. Potrebno je međutim reći, da se ova mala knjiga mnogo udaljuje od onakvih propagandističkih brošura, u kojima se mnogo razmeće riječima i pozivlje na osjećaje, a malo se pruža podataka i dokaza. I ako ne sasvim, ipak su se suradnici u ovoj knjizi riješili one površnosti koju bismo mogli nazvati propagandističkim diletantizmom. Kako takva knjiga je dobar znak za naše prilike u emigraciji i zato je dobro došla. Dobra propagandna knjiga, koja bi nas mogla zadovoljiti u svakom pogledu, stavlja na pisce zahtjeve koje nije tako lako ispuniti. Ona bi morala biti pisana dokumentarno i stručno. Dok se dodje do ovakvih knjiga treba izvršiti ne baš lak posao. Jasno je međutim da prije toga nije moguće govoriti o dobroj propagandi, naročito u vanjskom svijetu. Danas u svemu tome postoji kod nas još velika praznina. Naglasujući to nijesmo htjeli reći da svaka naša propagandna knjiga mora udovoljavati potpuno zahtjevima koje smo prije istakli. Bilo bi u tome, ako se preteruje, suviše kočljive pedanterije. Zato ipak nije suvišno upozoriti da stvar uspješne propagande nije tako jednostavna, jer samo fražiranje zvuči prazno u ušima onoga koji hoće znati istinu.

Prilozi u knjizi »Naši onstran meje« sigurno ne donose nešto novo i osobito, ali oni jasno pokazuju kako ni u manjim knjigama nije potrebno uticati se daklamiranjem kada postoje podaci koji se mogu iznesti lijepo i pregledno. Ako se k tome uzme u obzir da je knjiga namijenjena domaćem i kako se čini mladim svijetu, onda se mora reći da je dobra i vrlo dobra.

I. Lovor u članku »Julijaska Kraljina« opisuje naše krajeve idući od sjevera prema jugu. Opisivanje je stvarno i zanimljivo.

L. Kraški u članku »Julijaski Jugoslovan« govori o etničkim prilikama u Istri, Trstu i Goričkoj, zatim o dijalektima Slovenaca i Hrvata. Iznosi statističke podatke nadovezujući nato kratak prikaz političkog kulturnog i ekonomskog razvitka Hrvata i Slovenaca. L. Kraški mogao je sve to dakako označiti samo uglavnom; treba ipak priznati da je sve iznešeno dosta pregledno i na uvjerljiv način.

Urednik i izdavač knjige P. Pavlovič pod naslovom »Kalvarija Julijaskih Jugoslovana« prikazao je uništavanje svih onih kulturnih dobara koje je naš narod stekao u mučnoj borbi i svojim vlastitim žuljevima. Pavlovič je nastojao da prikaže to barbarsko uništavanje kako se ono vršilo na svim područjima narodnoga života, no kako je imao zato odveć malo prostora čini se, da je i to bio razlog da je njegov članak ispaao nešto nepregledniji.

M. Vimar i G. Brodnik dali su prikaz slovenskoga dijela Koruške zemlje, zatim prikaz prošlosti i sadašnjeg stanja koruških Slovenaca. Jedan i drugi prikaz su vrlo lijepi. Vrlo impresivno i poučno djeluje kada G. Brodnik iznosi kako su mnogim nedaćama koruških Slovenaca bili krivi ostali Slovenci uslijed uskogrudnosti i konservativnosti. To Brodnik naročito ističe kada opisuje tragiku naprednih koruških političara i kulturnih radnika, koji su jasno vidjeli opasnost koja prijeti koruškim Slovincima od Nijemaca, a ipak nisu kod svoje braće nailazili na razumijevanje i potporu.

M. Goriški iznio je u svom članku »Naš narod med Rabo in Donavo« neke podatke, istina vrlo kratko, ali takve da će za mnoge biti novi.

U samom tekstu knjige reproducirane su slike iz krajeva koje se opisuje, a na kraju dodate su tri geografske karte koje dobro dolaze, naročito kada se prikazuju pojedini krajevi i etnički odnosi u njima.

Svakako simpatična knjiga koja će udovoljiti svome zadatku.

M. R.

Naslov je knjizi: »Naši onstran meje«. Uredil in izdal Peter Pavlovič Ljubljana 1933.

VRIJEDAN PRILOG U NAŠOJ PEDAGOŠKOJ LITERATURI

O knjizi »Načela nove škole u teoriji i praksi« našeg poznatog pedagoškog pisca A. Defrančeski o kojoj smo donijeli kratki prikaz u prošlom broju našeg lista, donijele su i zagrebačke »Novosti« svojevrmeno vrlo pohvalnu ocjenu iz pera prof. Dr. Stevana Pataki. Govoreći u odljem članku o Defrančeskom kao poznatom autoru u pedagoškim krugovima i prikazujući načela koja Defrančeski zastupa u svojoj knjizi, Dr. Pataki završava svoj prikaz ovim riječima:

»Teoretska radnja Defrančeskoga, kakova ona uglavnom i jeste, predstavila svakako jedan vrijedan prilog našoj pedagoškoj literaturi, utoliko više, jer u njoj govori praktičar koji poznaje strukturu škole osjeća njene anahronizme ali i njene potrebe i mogućnosti.«

»Teoretska radnja Defrančeskoga, kakova ona uglavnom i jeste, predstavila svakako jedan vrijedan prilog našoj pedagoškoj literaturi, utoliko više, jer u njoj govori praktičar koji poznaje strukturu škole osjeća njene anahronizme ali i njene potrebe i mogućnosti.«

»Teoretska radnja Defrančeskoga, kakova ona uglavnom i jeste, predstavila svakako jedan vrijedan prilog našoj pedagoškoj literaturi, utoliko više, jer u njoj govori praktičar koji poznaje strukturu škole osjeća njene anahronizme ali i njene potrebe i mogućnosti.«

»Teoretska radnja Defrančeskoga, kakova ona uglavnom i jeste, predstavila svakako jedan vrijedan prilog našoj pedagoškoj literaturi, utoliko više, jer u njoj govori praktičar koji poznaje strukturu škole osjeća njene anahronizme ali i njene potrebe i mogućnosti.«

»Teoretska radnja Defrančeskoga, kakova ona uglavnom i jeste, predstavila svakako jedan vrijedan prilog našoj pedagoškoj literaturi, utoliko više, jer u njoj govori praktičar koji poznaje strukturu škole osjeća njene anahronizme ali i njene potrebe i mogućnosti.«

»Teoretska radnja Defrančeskoga, kakova ona uglavnom i jeste, predstavila svakako jedan vrijedan prilog našoj pedagoškoj literaturi, utoliko više, jer u njoj govori praktičar koji poznaje strukturu škole osjeća njene anahronizme ali i njene potrebe i mogućnosti.«

»Teoretska radnja Defrančeskoga, kakova ona uglavnom i jeste, predstavila svakako jedan vrijedan prilog našoj pedagoškoj literaturi, utoliko više, jer u njoj govori praktičar koji poznaje strukturu škole osjeća njene anahronizme ali i njene potrebe i mogućnosti.«

»Teoretska radnja Defrančeskoga, kakova ona uglavnom i jeste, predstavila svakako jedan vrijedan prilog našoj pedagoškoj literaturi, utoliko više, jer u njoj govori praktičar koji poznaje strukturu škole osjeća njene anahronizme ali i njene potrebe i mogućnosti.«

»Teoretska radnja Defrančeskoga, kakova ona uglavnom i jeste, predstavila svakako jedan vrijedan prilog našoj pedagoškoj literaturi, utoliko više, jer u njoj govori praktičar koji poznaje strukturu škole osjeća njene anahronizme ali i njene potrebe i mogućnosti.«

(»Mornar«)

MEDITERANCI U PANONIJI

Jenega jutro, martinščaka, na ferati je dopašturalo u Suboticu, petnaest naših brati. Došli su da vide Suboticu više nego ona njih i donesli su s mora kanat i smih, a s krassa žej i glad u ovi ravan grad.

Prvo su vikali, Čargo najviše po putu do svoga kvartira, i komoć su zaspali da doznadu kako se tu diše, jur njim nisu dali mira. Bija je obed, pak nika finta proba, da vide di je nova garderoba, Na probi su više slušali Žvanu i Jovanina, malo su špotali na panonsku hranu, dok nisu se napili vina.

Samo da navade Đoku, armonikaša Đovinecu, morali su popiti desetak litri, prez paprikaša (paprikaš su dobili zadnji dan da ne bi prež njega pošli iz ravnice van)

za čuti tu belecu. Jedan stari profesor mislija je da hi smuti i prvi večer natira spati. Oni su mu dali fini odgovor, pak su pošli po svojih puti i do dana se hi je čulo po gradu kantati.

Drugi dan su pili rano kafe, pak čaj da guveraju grlo. A kad su došli na daske, sve rivajuć se, daj, daj, ni se baš svakega čulo.

Skin je invalid Brkicu taka moglo se znati, da to ni čist posla. Ma kad su Trpin i Moho uzad kulis švikali buru i Anđelo stija z mladon babon zgoriti, publika je za čas vidila istinu, črnu i škuru i pljeskala Istri i njenoj dici da ume i od ničesa ništo učiniti.

Svejeno, neka reče ki ča će, najbolji dan je bija trinajsti, u veče kad je tatar Brajšine akorde sluša dube i Jovanin pokaza svoja ramena i zube. Još nikad nis čuđa, da na tih daskah tako besida teče. Jovanin je naglo sve zanesa svi se tatar stresa kako prut, dico niste za niš pošli na tako daleki put.

Jutro u zoru jedan domaći fantina je stija mladion punin vina pokazati ča sve Subotica ima. Ma i prez njegovoga truda junaki, kima je draga rojena gruda, virni svojim dužnostima jur prve su noći obašli svi grad, da vide čardaš panonski, ki ne bi, kad je mlad.

Sve noći po gradu su klatili, s puni trbuhu vina i mošta i delali finte barufe po oštarijah, na msto da idu spati u Zdravih Marrijah, oni su sve provali, smijali se i čudili da u ravnici kobasice, rakija i sve drugo tako malo košta. Radi tega se dogodilo, da su se tri dane spravljali na subotički čepić ma vajak su do podne ležali, ter, ča se drugo i more, kad je prazan žepić tako su plesali, pili i spali.

Ma četrtoga dana u podne je želizni stroj poneso sobon kja, lipi narod moj. Sva ravnica i po ka divica je plakala za njima. Ste vidili, koliko srca Panonija ima.

P. S. (Jeno bešedo u uho, žrman žvanić, ne žabi prit šemo na šamanj, ču ti kupit kolačić i par štomanj za nevešto, kad pojdeš z Jadransku Plovidbu na prosidbu, u Boduliju, po Mariju).

14. XI. 33.

Mate Balota.

*) Ovu je pjesmu ispevao naš popularni Mate Balota istarskim akademikarima iz Zagreba u povodu njihova boravka u Subotici, gdje su kako je poznato davali dramu "Za našu grudu". Ne treba da posebno naglašavamo značenje ove pjesme: simpatičnu jednostavnost, intimnu neposrednost i vedri ton koji je obilježuje i radi čega će se dopasti ne samo 15-torici "Mediteranaca" nego i ostalim našim čitateljima, koji poznaju ostale pjesme Mate Balote. (Op. ur.).

HVALA VSEM NAŠIM PREDPLAČNIKOM ki so se odzvali našim pozivom in uredili svoje obveznosti.

ONE, KI ŠE VEDNO DOLGUJEJO PREDPLAČILO

pa prosimo, da ga čim prej poravnajo, ker le že zadnji čas.

Emigranti v Južni Srbiji

Iz naših najjužnejših naselbin pri Dojranu in Djevdjeliji

Pretekli teden so nas obiskali iz Zagreba gg. Željko Vižintin in Vlado Sirović, funkcionari kolonizacije ki sta se oba trudila, da smo srečno prišli do zemlje in hiš.

Tega obiska, ki smo že dolgo pričakovali, smo se prav razveselili, posebno pomemka o našem nadaljnjem delu za napredek naših naselbin.

Če pomislimo, kako smo lani v Zagrebu, živeli v neurejenih razmerah, smo letos tukaj prav zadovoljni.

Začetek ni bil prav lahek, ker smo vsi bili brez denarnih sredstev, manjkalo je kruha, soli in sploh vsega; toda s potrpežljivostjo smo vse težave premagali in jih tudi bomo. Kajti gre za našo bodočnost in našo deco, da bo imela svoj dom in svojo zemljo.

Po komaj 9 mesečni uselitvi imamo že perutnine, nekateri voliče in konjiče, drugi koze za mleko, svinje za pasmo in za meso in tudi potrpežljive osličke, na katerih tovarijo naši otroci žito v sosedni mlin. Da tudi žito imamo že - kajti pomagali smo žeti domačinom, ki so nam ga dali za uslugo.

Naša naselbina na Crničanskem polju pri Dojranu šteje sedaj 30 dograjenih in lepih hiš, in sicer ob starodavni cesti, ki pelje iz Valandova v Dojran. Pri kopanju smo našli tudi sledove stare naselbine iz grških časov.

Prav blizu hiš imamo tudi izvršno pitno vodo, napeljavno v lep zidan vodovod, delo g. Pavla Marušića, ki je vodil gradnjo cele kolonije in jo izvedel z najlepšim uspehom in v največje zadovoljstvo. Voda iz tega vodovoda teče skoz tri precej debele cevi v betonsko korito in od tu v vrtove, kjer služi za zalivanje zelenjave, katero smo tudi že letos pridelali. Ta vodovod je gotovo najlepši v celi banovini.

Škoda, da je bil obisk naših funkcionarjev prekratek ter smo se morali kmalu ločiti.

Upamo, da nas bodo kmalu ponovno obiskali, kajti potrebujemo dovolj. Posebno nam bo potrebna ljudska šola in za družno poslopje, kjer bomo gojili svobodo, naše društveno življenje.

Tudi sokolsko društvo bomo morali kmalu ustanoviti, čim dobimo kakega našega pridnega učitelja.

Prihodnjič Vam bomo poročali o naših sosedih Goričanih, ki tudi gradijo svojo naselbino in jo mislijo imenovati — Soča. Mi smo tu v naši naselbini skoro vsi iz Istre, Hrvati in Slovenci. Naselbina se imenuje Dušanovac.

Pošlijte nam poučne knjige in naše časopise, kajti zimski večeri so dolgi in potrebujemo pouka.

Vaši najjužnejši naseljenci.

RAPALSKI DAN U KRALJEVICI

Izvedba »Vilinskog kola« od E. Radetića.

Sokolsko društvo Kraljevica proslavilo je Rapalski dan kako samo dolikuje jednomu mestu, koje svakog dana gleda u Učku i njezina bijela sela i gradiće.

Proslavu je otvorio društveni prosvjetar g. Hanibal Kaponi, koji je istakao značaj ovog tužnog dana. Zatim je o samom Rapalu govorio g. Ante Modrušan koji je naglasio da Rapalo mora postati toliko popularan da ga sa istim zanosom slave po svim mjestima velike Jugoslavije. Svaki narod mora da slavi svoje tužne i svoje ve-sele dane. Takav je najnoviji i jedan od najtužnijih dana Rapalo, a poslije njega mora doći radosni Rapalo.

Govori o Golgoti našeg naroda od Triglava i Rijeke do Kamenjaka. Naglašava, kako je svaka kuća u tim krajevima proživjela manju ili veću tragediju.

Njegovo je predavanje pažljivo saslušano od velikog broja prisutnih.

Zatim je Sokolski podmladak izvodio »Vilinsko kolo«, poznatu alegorijsku sliku od Ernesta Radetića, koja je kod publike naišla na puno priznanje.

Osobito su dobro glumile mala Franko Lucija učenica I. r. gradj. škole i Ostrovički Nevenka uč. III. r. gr. škole. Dugotrajnim aplauzom bio je nagrađen podmladak za svoj trud. Podmladak je otpjevao i him-

nu »Krasna zemljo« i »Jugoslavenski Sokoli«. Učenica Zdenka Lukatela deklamirala je pjesmu »Naš Učkom zvijezda« vrlo lijepo učenik Volarić »Vladimiru Gortanu« od barba Rike, a mala Pravdica učenica II. r. osnovne škole morala je dva puta deklamirati njezinu i toplu pjesmicu Drage Gervaisa »Pod Učkom«. Poslije programa publika se je razila, sa bolom u duši, ali i sa vjerno u ljepše dane.

KOMEMORACIJA RAPALSKOG DANA U BEOGRADU N/M.

Ovdašnje Sokolsko društvo održalo je u nedjelju 12. XI. komemoraciju Rapalskog dana. Komemoracija je održana u Sokolskom domu u 10 sati u jutro. Komemorativno slovo održao je učitelj — Istranin Ivo Mihovilović, a nakon toga je jedan dječak recitirao deklamaciju »Istarskoj braći«. Bilo je prisutno 50 članova društva. Komemoracija je završena poklicima Istri i neoslobodjenoj braći, nakon česa su se prisutni mirno razišli.

Na taj je način ovdašnje Sokolsko društvo dostojno komemoriralo ovu tužnu obljetnicu i sjetilo se zarobljene braće, čija je stradanja i patnje predavač vjerno prikazao. — M. M.

IZ DRUŠTVA „ISTRA“ U ZAGREBU

Nikolinje za Istarsku djecu

Društvo »Istra«, Jugoslavenska Matica i Dječji Internat u Zagrebu priređuje dne 8 decembra (blagdan Bez. Začeca) u 3 sata poslije podne Nikolinje za istarsku djecu. Nastupit će pjevački zborovi lijepim rasporedom, a djeca će davati prigodne deklamacije. Konačno će se pojaviti Sv. Nikola da posjeti i našu djecu i da se s njima porazgovori.

Oni roditelji koji žele obdariti svoju djecu neka to učine preko istarskog Sv. Nikole na 8 decembra. Darovi nek budu dobro zamotani i na njima jasno napisano ime djeteta, kome je namijenjen dar. Nek dodju i ona djeca, čiji roditelji ne mogu da im pošalju dar, jer će se i njih Sv. Nikola sjetiti. Tko nema svoje djece a može da što daruje za siromašnu našu djecu nek doprinese u novcu ili u naravi preda društvima, koja ovu zabavu priređuju.

O rasporedu zabave i o načinu predaje darova javit ćemo u budućem broju, Nikolinje će se održati u dvorani u Bogovićevoj ulici br. 7.

PREDAVANJE O KOLONIZACIJI

U subotu dne 25. o. mj. u 8 sati na večer održat će g. Željko Vižintin u društvenim prostorijama Boškovićeve 10. I. predavanje o kolonizaciji po južnim krajevima države. Predavač, pretsjednik kolonizacionog otkrska Saveza nedavno je posjetio one naše Istrane, koji su dolje naseljeni pa će nam moći točno prikazati prilike naših kolonista. Pozivlju se na ovo predavanje naročito oni članovi, koji se tim pitanjem zanimaju.

PJEVAČKI ZBOR.

Odbor društva »Istre« je na molbu članova zaključio da se osnuje pjevački zbor. U tu je svrhu našao i primjernog zbora. Pozivlju se svi članovi pjevači, koji bi htjeli sudjelovati u ovom zboru da se prijave u tajništvo društva.

IZ OMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA »ISTRA«.

Omladinska Sekcija društva »Istra« priređuje u nedjelju dne 10 decembra u 4 sata poslije podne čajanku združenu sa nikolinskom zabavom. Članice i članovi se već sada upozoravaju na ovu našu prvu zabavu u ovoj sezoni. Potanje izvjestit ćemo kasnije.

U subotu 25. ov. mj. otpada redoviti članski sastanak jer će u društvenim prostorijama održati predavanje pročelnik kolonizacijskog odsjeka Saveza g. Ž. Vižintin o temi: Naša kolonizacija u Južni Srbiji. Pozivaju se članovi da u što većem broju prisustvuju ovom predavanju.

KONCERT DRUŠTVA »JADRAN« V MARIBORU

V sredo, dne 13 decembra bo priredilo društvo »Jadran« v Mariboru koncert v veliki dvorani Kazine. Za ta koncert vlada v Mariboru veliko zanimanje zlasti, ker bodo na sporedu izključno le umetne pesmi naših največjih in najboljših skladateljev. Številno bo zastopano na programu naš ugledni rojak prof. Mirk.

Društvo »Jadran«, ki s svojo lepo pesmijo propagira za naše kraje zasluži od strani primorske emigracije v Mariboru vso podporo. Prepričani smo, da se bodo Jadranskega koncerta udeležili vsi naši primorski rojaki ter apelirali tudi na ostalo mariborsko javnost, da v čim večjem številu poseti ta koncert.

IZ UDRUŽENJA ISTRA—TRST—GORICA I ZADAR U ZEMUNU.

Udruženje Jugoslavena iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra toplo zahvaljuje vlasniku hotela »Central« koji je udruženju besplatno ustupio veliku dvoranu hotela za održanje komemorativne priredbe u povodu Rapalskog dana, 12. o. mj. Udruženje zahvaljuje pjevačima Jug. akad. pjevačkog društva, njihovim pretsjedniku g. B. Živkoviću i korovodji g. Cvejiću radi sudjelovanja u programu pjevanjem »Istarske himne«. Toplo se zahvaljuje firmi Pantić i drug. (Beograd), koja je poklonila papir za plakate i pozive a g. Serdaru Dimitriju knjižaru u Zemunu — jer je štampao besplatno plakate i ranije zadužio društvo. Hvala zemunskoj omladini, svim organizacijama i rodoljubnom građanstvu Zemuna koji su svojim mnogobrojnim prisustvom najbolje pokazali koliko suosjećaju sa našim narodom u ropstvu.

Odbor Udruženja.

NOVI GROBOVI

JOSIP BERCE

V Svečini pri Mariboru so v nedeljo 19 t. m. pokopali tamošnjega šolskega upravitelja, našega rojaka Josipa Berceta, starega komaj 45 let. Pokojni je bil doma iz Dornberga na Vipavskem. Od l. 1914. dalje je služboval v Oseku pri Sempasu, kjer je ostal do l. 1928, nakar je moral bežati čez mejo. Osečani so ga ohranili v dobrem spominu, kajti bodisi kot učitelj, svetovalec, občinski tajnik ali pevovodja, v vsakem delu se je znašel med svojimi Osečani, ki so z njegovim odhodom zgubili največjo oporo. Da tudi na svojem novem mestu ni počival. Kmalu po svojem prihodu v Svečino je organiziral pevski zbor, ki ga je vodil do zadnjega. Bil je predvsem dober učitelj in je skupno z ženo go. Olgo delal tudi izven šole. Gospeć Olgi in sorodnikom naše najiskrenejšie sožalje!

ANTON LAVRENCIĆ.

V Trstu (Škedenju) je umrl 17 t. m. Anton Lavrenčić v 75 letu starosti po dolgi in mučni bolezni. Pokojnik je bil dolga leta nameščen v škedenjskih plavžih ter rodom Goričan iz Standreža občina Gorica. Svoje otroke je vzgojil strogo v narodnem duhu. Poznan je kot narodni delavec pokojnikov sin g. Anton Lavrenčić, prokurist podružnice ljubljanske kreditne banke v Mariboru, sedaj umirovljen.

Vžaloščen družini pokojnikovi naše iskreno sožalje.

IZ JUGOSLAVENSKE MATICE — TIVAT. Dne 12. XI. vjenčao se u Tivtu g. Josip Grinaum sa gđicom Dionom Čirić, pa se tom prilikom, a inicijativom g. kap. Romana Laha, sakupilo 16 Din u korist Jugoslavenske Matice, Darovateljima najlepša hvala, a mladencima mnogo sreće. — Podružnica Jugoslavenske Matice Tivat.

POROKA.

V trnovski cerkvi pri Ljubljani sta se poročila naša rojaka Zwölf Jože doma iz Matenje vasi, prometnik drž. železnice v Semiču in Marica Kalužova iz Košane. Obilo sreće!

ITALIJANI SO DOBRI NOGOMETAŠI!

Fašistična Italija je na svoje sportnike zelo ponosna. Zlasti mnogo da na nogomet. Nikjer drugje ni toliko nogometnih klubov toj ravno v Italiji. Seveda so ti po izjavah fašistov samo italijanski in njih člani predstavljajo telesno zdravlje, moć in sposobnost italijanskoga naroda. Da je to tudi hudo resnično, dokazuje dva poziva nogometnih klubov CRF Cosala, in CRF Borgomarina, ki pozivata svoje igrače na igrišće. Ti so: Pelco, Slaimar, Kusmann, Fraitag, Ursich, Bertogna II, Giacich, Živkovich, Stancich, Marussi, Picovich, Kanz, Traven, Kovach, Vucich, Stanch, Krisman, Bergich, Bacich, Pilepich, Barbalich, Cernibori, Vivant.

Res »pristni« Italijani in predstavitelji talijanskoga naroda! »Italijanskemu« nozometu iskreno čestitamo!

U FOND „ISTRE“

Ova rubrika nastavlja se i ove godine pod devizom:

»Da bi »Istra« izlazila svakog tjedna redovito u normalnom formatu«

Bilježimo ova nova imena plemenitih darovatelja:

Ivan Buždon — Maribor	Din	10.—
Ivan Ladavac — Piro		70.—
Čendak Josip — Zagreb		5.—
Bole Franjo — Celje		10.—
Prinčič Stanislav — Čatež ob S.		10.—
Kravos Avgust — Vinica		5.—
U prošlom broju objavljeno		28.011.35

Ukupno Din 28.121.35

KALENDAR »SOČA«

preporučuje se sam po sebi. Naručite ga na vrijeme, kako ne bi ostali bez njega.

Narudžbe se šalju na upravu lista.

Iskoristite ček što smo Vam ga poslali.

NAJPRIKLADNIJI NIKOLINJSKI DAR

Iest naš kalendar »SOČA«. Kupujte ga uz cijenu od Din. 10.— i širite ga među svoje prijatelje.